

PK-YRITYYSBAROMETRI KEVÄT 2025

Sisällys

ESIPUHE	3
TIIVISTELMÄ	4
1. AINEISTO	6
2. PK-YRITYKSET KANSANTALOUDESSA	9
3. SUHDANTEET	10
3.1 Yleiset suhdannenäkymät	10
3.2 Liikevaihto	12
3.3 Kannattavuus	13
3.4 Vakavaraisuus	14
3.5 Investoinnit	15
3.6 Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys	16
3.7 Henkilöstön määrä	17
3.8 Vienti ja liiketoiminta ulkomailla	18
3.9 Tuonti	19
3.10 Tuotantokustannukset	20
3.11 Inflaatio-odotukset	21
4. PK-YRITYSTEN KEHITTÄMINEN JA KANSAINVÄLISTYMINEN	22
4.1 Kasvu	22
4.2 Uusiutuminen	24
4.3 Kansainvälistyminen	25
5. TOIMINTAYMPÄRISTÖ	26
5.1 Pk-yritysten rahoitus	26
5.2 Maksuvaikeudet	33
5.3 Työllistäminen ja osaavan työvoiman turvaaminen	34
5.4 Suhdannetilanteeseen sopeutuminen	36
5.5 Digitaalisuus liiketoiminnassa	38
5.6 Tekoälyn käyttö pk-yrityksissä	40
5.7 Omistajanvaihdokset	43
6. YHTEENVETO ALUEELLISISTA TULOKSISTA	45
PK-YRITYSBAROMETRIN ALUEJAKO	48

PK-YRITYSBAROMETRI

Kustantaja:
Suomen Yrittäjät ry
PL 999, 00101 Helsinki
puhelin 09 229 221

TÄMÄN RAPORTIN OVAT LAATINEET SUOMEN YRITTÄJIEN:

- ekonomisti **Roope Ohlsbom**
- ekonomisti **Petri Malinen**
- digi-, innovaatio- ja korkeakoulupolitiikan asiantuntija **Maria Nyroos**
- liikenne- ja kaupunkipolitiikan asiantuntija **Sini Puntanen**

Julkaisun ulkoasu ja taitto:
graafinen suunnittelija Lea Hult, Aste Helsinki Oy

Esipuhe

Suomen Yrittäjät, Finnvera ja työ- ja elinkeinoministeriö tekevät kaksi kertaa vuodessa Pk-yritysbarometrin, joka kuvaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä. Kevään 2025 Pk-yritysbarometri perustuu 4 553 pk-yrityksen vastauksiin. Se kuvaa siten kattavasti suomalaisten pk-yritysten käsityksiä taloudellisen toimintaympäristön muutoksista sekä yritysten liiketoimintaan ja kehitysnäkymiin vaikuttavista tekijöistä.

Raportissa tarkastellaan pk-yritysten suhdanneodotuksia ja kehitystä, kasvua ja uusiutumista, kansainvälistymistä, kehittymistä sekä investointeja ja rahoitusilannetta. Lisäksi ajankohtaisena aiheena tarkastellaan digitalisaatiota ja tekoälyn käyttöä pk-yrityksissä.

Barometri julkistetaan sekä valtakunnallisena että alueellisina raportteina. Valtakunnallisessa raportissa tuloksia käsitellään koko pk-sektorin näkökulmasta ja myös päätoimialoittain teollisuuteen, rakentamiseen, kauppaan ja palveluihin jaoteltuna. Alueraportteissa kehitystä verrataan erityisesti kyseisen alueen yritysten ja koko maan välillä.

Helsingissä 11.2.2025

Mikael Pentikäinen
toimitusjohtaja
Suomen Yrittäjät

Juuso Heinilä
toimitusjohtaja
Finnvera Oyj

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Juhapekka Ristola
osastopäällikkö
työ- ja elinkeinoministeriö

Tiivistelmä

Pk-yritysten suhdanneodotukset pysyivät lähes ennallaan viime syksystä, mutta ovat nousseet selvästi vuoden takaisesta. Matalaksi laskenut inflaatio, laskuun kääntynyt korkotaso sekä onnistunut irtautuminen Venäjän-kaupasta käänsivät aiemmin voimakkaan negatiiviset odotukset nousuun vuoden 2024 aikana. Suhdannenäkymien saldoluku nousi syksyn 2024 barometrista yhdellä yksiköllä ja saa arvon yksi.

Pk-yrityksistä 24,6 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 23,4 prosenttia uskoo niiden heikkenevän. Kevään 2024 barometrissa parempia suhdanteita ennakoivia oli seitsemän prosenttiyksikköä vähemmän ja heikkeneviä suhdanteita ennakoivia kahdeksan prosenttiyksikköä enemmän. Syksyn 2024 verrattuna osuudet pysyivät lähes muuttumattomina. Hieman yli puolet pk-yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän samana.

Pk-yritysten suhdanneodotukset ennakoivat siis Suomen taloudelle suurin piirtein vastaavaa tai hieman heikompaa kehitystä kuin suurin osa talousnusteista. Sekä talouden tilaan että pk-yritysten odotuksiin liittyy joka tapauksessa edelleen poikkeuksellisen merkittävää epävarmuutta.

Odotukset liikevaihdon kasvusta nousussa, mutta epävarmuus vähentää investointeja

Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat vahvistuneet samaan aikaan, kun yleiset suhdanneodotukset ovat nousseet pohjalukemistaan. Saldoluku nousi kevään 2024 barometrista yhdeksällä ja syksyn 2024 barometrista kolmella yksiköllä päätyen arvoon kymmenen.

Pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat viime vuosina heikentyneet voimakkaasti samaan aikaan, kun yleinen luottamus talouteen on laskenut. Epävarmuus tulevasta on hellittämässä, mutta kannattavuusodotusten saldoluku pysyy negatiivisena arvolla miinus kuusi.

Pk-yritykset arvioivat vähentävänsä investointejaan merkittävästi lähiaikoina. Pitkään jatkuneen epävarmuuden ja heikon suhdanteen seurauksena kaikilla päätoimialoilla on enemmän investointejaan vähentäviä yrityksiä kuin niitä, joissa investointien odotetaan lisääntyvän. Pienestä noususta huo-

limatta investointien arvon muutosodotusten saldoluku pysyy voimakkaan negatiivisena arvolla –13.

Positiivinen signaali pk-yritysten investointiodotuksissa on vuoden 2024 aikana tapahtunut voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten investointien kehitystä peilaavan saldoluvin voimakas nousu. Voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten saldoluku saa arvon 49, kun keväällä 2024 se oli 20.

Pk-yritykset varovaisina lisäämään henkilöstöään

Pitkään jatkunut heikko suhdannetilanne sekä lisääntynyt kauppa- ja geopolittinen epävakaus ovat viime vuosina heikentäneet odotuksia henkilöstön määrän kehityksestä. Vuoden 2024 aikana henkilöstöodotusten saldoluku on palautunut niukasti positiiviseksi.

Pk-yrityksistä 14 prosenttia aikoo lisätä henkilöstön määrää seuraavan vuoden aikana. Sen sijaan 12 prosenttia yrityksistä odottaa henkilöstönsä määrän vähenevän. Saldoluku kaksi on yhden yksikön syksyn 2024 barometria korkeampi. Edelleenkin suuri enemmistö, 74 prosenttia pk-yrityksistä, aikoo säilyttää nykyisen henkilöstömääränsä.

Kasvupotentiaalia uusiutumisesta ja kansainvälistymisestä

Viime vuosien monet kriisit eivät ole merkittävästi tukahduttaneet yritysten kasvuhaluja. Edelleen yli kolmannes pk-yrityksistä on voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia. Näiden yritysten osuus pysyi ennallaan syksyn 2024 kyselystä, mutta nousi kahdella prosenttiyksiköllä kevästä 2024. Voimakkaasti kasvuhakuisten pk-yritysten osuus, kuusi prosenttia, on vaatimaton, mikä herättää huolta osuuden pidemmän aikavälin trendin omaisen laskun ohella.

Lähes neljännes pk-yrityksistä on ottanut käyttöön uutta teknologiaa viimeisen vuoden aikana, ja hieman yli puolet pk-yrityksistä on kouluttanut henkilöstöään. Lisäksi hieman alle kolme kymmenestä yrityksestä on tuonut markkinoille uusia tuotteita tai palveluita. Myös kansainvälisyys on usealle pk-yritykselle keino kasvaa ja vahvistaa osaamistaan. Pk-yrityksistä 21 prosentilla on vientiä tai muuta liiketoimintaa ulkomailla.

Taloustilanne ja tiukka sääntely vähentävät ulkoisen rahoituksen käyttöä

Pitkään kestänyt vaikea suhdannetilanne ja sen seurauksena yritysten heikentynyt luottokelpoisuus yhdistettynä pankkitoiminnan tiukentuneeseen sääntelyyn näkyvät pk-yritysten ulkoisen rahoituksen käytössä: selvästi alle puolella pk-yrityksistä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Ulkoisen rahoituksen käyttö on lievästi vähentynyt viime syksyn barometrissa.

Positiivista rahoituksenottamisaikamuksissa on se, että kasvuhakuisten yritysten kiinnostus ulkoista rahoitusta kohtaan on kasvanut yhdeksällä prosenttiyksiköllä syksyyn 2024 verrattuna.

Suomen pankkisektorin keskittyneisyys näkyy pk-yritysten rahoituspalvelujen saannissa. Kaksi suurinta toimijaa vastasivat 71 prosentista pk-yritysten palveluista yrityksen pääpankkina. Finnveran rooli pankkilainojen vaihtoehtona ja täydentäjänä on hieman kasvanut ja joka viides rahoituksen hakua suunnittelevista kertoo kääntyvänsä Finnveran puoleen. Lisäksi pankkirahoitusta hakeneista 34 prosenttia kertoi, että rahoituksen saatavuus edellytti Finnveran takausta.

Ennakoitua haastavammasta vuodesta huolimatta pk-yritysten maksuvaikeuksien määrä väheni hieman loppuvuoden aikana. Tässä barometrissa 18 prosenttia yrityksistä raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Osuus laski kahdella prosenttiyksiköllä syksyn 2024 barometrissa.

Suhdannetilanne vaatii sopeutustoimia, ja kysynnän epävakaus jarruttaa kasvua

Vaikea ja nopeasti muuttuva toimintaympäristö heijastuu yritysten sopeuttamistarpeeseen. Nyt lähes joka neljäs yritys suunnittelee sopeuttamistoimia. Tarve on pysynyt käytännössä samalla tasolla vuoden takaisesta. Yleisimpiä suunniteltuja sopeuttamistoimia ovat lomautukset ja erilaiset työaikajärjestelyt.

Työvoiman saatavuus on edelleen yksi keskeisimmistä syistä siihen, miksi yritykset eivät palkkaa lisätyövoimaa. Noin puolet pk-yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden rajoittavan kasvua ainakin jossain määrin. Mitä

kasvuhakuisempi yritys on, sitä useammin osaavan työvoiman saatavuus koetaan kasvun ja työllistämisen esteeksi.

Pk-yritysten digitalisaatio kiihtynyt ja tekoälyn käyttö yleistynyt

Korona-aika lisäsi paineita pk-yritysten liiketoiminnan digitalisaatioon, koska kasvokkain tapahtuva vuorovaikutus väheni ja yhä suurempi osa yritysten arjen pyörittämisestä tapahtui digitaalisesti. Pk-yritysten digitaalisten palveluiden ja työkalujen käyttöönoton vauhti näyttäisi kiihtyneen entisestään siten syksyn 2023.

Omat verkkosivut ovat edelleen selvästi yleisimmin hyödynnetty digitaalinen työkalu yritysten liiketoiminnassa. Lisäksi pk-yrityksissä hyödynnetään muun muassa sosiaalista mediaa, pilvipalveluja ja verkko-ostoksia. Myös tekoälysovellusten ja robotiikan käyttöosuus on noussut huomattavat yhdeksän prosenttiyksikköä, lähes kaksinkertaistuen vuoden 2023 syksystä ja päätyen 20 prosenttiin. Tätä suurta tekoälyloikkaa selittää luultavammin suuren yleisön saavuttaneen generatiivisen tekoälyn yleistyminen ja saavutettavuus.

Noin joka kolmas pk-yritys kokee tekoälyn käytön yrityksen toiminnan kannalta ajankohtaiseksi nyt tai seuraavan vuoden aikana. Hieman yli kymmenes pk-yrityksistä kertoo käyttävänsä tekoälyä säännöllisesti ja vajaa kolmannes satunnaisesti. Tekoälyä hyödynnetään yleisimmin ideoinnin apuna, kielikäännöksissä, viestinnässä sekä markkinoinnissa ja myynnin kasvattamisessa. Suurimmaksi esteeksi tekoälyn käytölle koettiin tiedon tai osaamisen puute, josta raportoi 48 prosenttia pk-yrityksistä.

Omistajanvaihdokset luovat jatkuvuutta

Omistuksen siirtäminen yrityskaupalla, sukupolvenvaihdoksella tai muulla tavalla luo yritystoiminnalle mahdollisuuden jatkua ja kasvaa. Kahden seuraavan vuoden aikana omistajanvaihdos on suunnitelmien mukaan edessä 14 prosentilla yrityksistä. Osuus ei ole juuri muuttunut vuoden takaisesta. Pk-yrityksistä yhdeksän prosenttia on kiinnostunut ostamaan yrityksen tai liiketoiminnan seuraavan kahden vuoden aikana. Ostohalukkaista yrityksistä ulkopuolista rahoitusta tarvitsee 74 prosenttia.

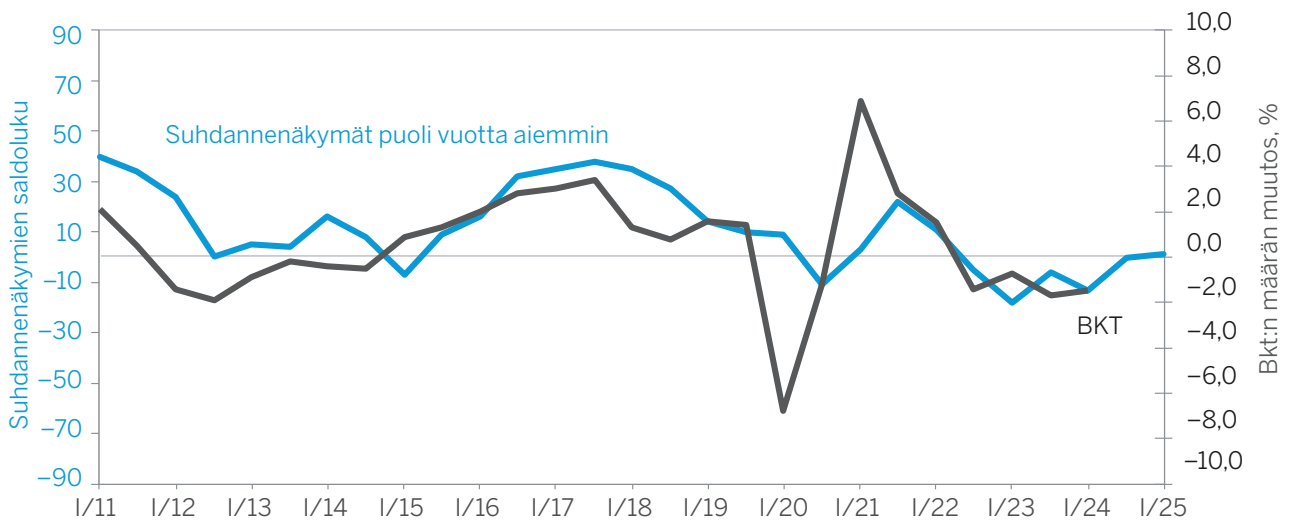
1. Aineisto

Pk-yritysbarometri mittaa pienten ja keski suurten yritysten näkemyksiä niiden toimintaan vaikuttavien taloudellisten tekijöiden muutoksista kahdesti vuodessa. Suhdannekysymysten lisäksi barometri luotaa yritysten toimintaympäristöön liittyviä rakenteellisia tekijöitä, kuten pk-yritysten kasvustrategiaa, rahoitusta ja uusiutumista.

Taloustutkimus Oy toteutti kevään 2025 Pk-yritysbarometrin internet- ja puhelinkyselynä joulukuussa 2024 ja tammikuussa 2025. Kyselyyn vastasi 4 553 suomalaisen pk-yrityksen edustajaa. Otanta on poimittu kiintiöidyllä satunnaisotannalla Bisnoden Selector B2B -palvelusta ja Suomen Yrittäjien jäsenrekisteristä. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala (TOL 2008), kokoluokka ja sijainti. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pienten ja keski suurten yritysten todellista rakennetta.

kuussa 2024 ja tammikuussa 2025. Kyselyyn vastasi 4 553 suomalaisen pk-yrityksen edustajaa. Otanta on poimittu kiintiöidyllä satunnaisotannalla Bisnoden Selector B2B -palvelusta ja Suomen Yrittäjien jäsenrekisteristä. Otoksessa on kiintiöity yritysten toimiala (TOL 2008), kokoluokka ja sijainti. Tulosten laskentaan aineistoa on oikaistu. Näin aineisto pyrkii vastaamaan mahdollisimman hyvin Suomen pienten ja keski suurten yritysten todellista rakennetta.

Kuva 1: Pk-yritysbarometrin suhdannenäkymät ja BKT:n määrän muutos

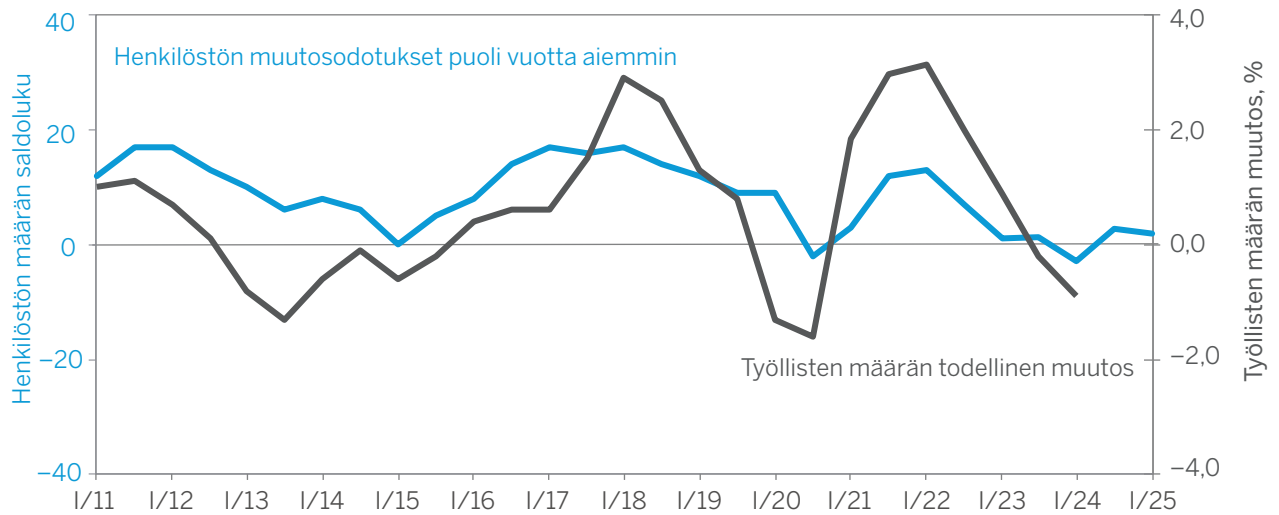
Laajalla pk-yritysten odotuksia kuvaavalla aineistolla pyritään ennakoimaan talouden suhdannekään- teitä sekä kiinnittämään huomiota niihin talouspoli- tiikan toimiin, joilla yritysten toimintaedellytyksiin voidaan vaikuttaa.

Barometrin kotimarkkinayrityksiin painottuvassa otoksessa pk-yritysten suhdannevaihtelut seuraavat yleensä suurten vientiteollisuusyritysten suhdanne- rytmisiä viiveellä. Pk-yritysten suhdannenäkymien aal-

lonpohja näyttäisi nyt olevan ohitettu ja odotuksissa on pientä positiivista virettä.

Saldoluvut lasketaan positiivisten ja negatiivisten vastausten prosenttiosuuksien erotuksena. Luetta- vuuden parantamiseksi kaikki raportin luvut on pyö- ristetty lähimpään tasalukuun. Pyörityksestä joh- tuen saldoluku voi olla yhden suurempi tai pienempi kuin taulukoissa raportoitujen prosenttiosuuksien erotus.

Kuva 2: Pk-yritysbarometrin odotukset henkilöstömäärästä ja työllisten määrän muutos

Taulukko 1: Aineiston rakenne

		n=	%
PÄÄTOIMIALA	Teollisuus	367	8
	Rakentaminen	715	16
	Kauppa	769	17
	Palvelut	2 701	59
HENKILÖKUNNAN MÄÄRÄ	Alle 5 henkilöä	2 686	59
	5 –9 henkilöä	956	21
	10–19 henkilöä	455	10
	20–49 henkilöä	319	7
	50+ henkilöä	137	3
LIIKEVAIHTO	alle 0,2 miljoonaa euroa	1 794	40
	0,2–0,49 miljoonaa euroa	856	19
	0,5–0,99 miljoonaa euroa	649	14
	1,0–1,49 miljoonaa euroa	311	7
	1,5–1,99 miljoonaa euroa	198	4
	2,0–4,99 miljoonaa euroa	395	9
	5 miljoonaa euroa tai yli	337	7
ALUE (MAAKUNTA)	Espoo ja Kauniainen	222	5
	Etelä-Karjala	94	2
	Etelä-Pohjanmaa	196	4
	Etelä-Savo	121	3
	Helsinki	732	16
	Kainuu	50	1
	Kanta-Häme	138	3
	Keski-Pohjanmaa	54	1
	Keski-Suomi	203	4
	Kymenlaakso	124	3
	Lappi	148	3
	Pirkanmaa	416	9
	Pohjanmaa	119	3
	Pohjois-Karjala	112	2
	Pohjois-Pohjanmaa	262	6
	Pohjois-Savo	170	4
	Päijät-Häme	161	4
	Satakunta	191	4
	Uusimaa	457	10
	Vantaa	144	3
Varsinais-Suomi	438	10	
YRITYKSEN PERUSTAMISVUOSI	ennen 1990	893	20
	1990–1999	783	17
	2000–2009	929	20
	2010–2019	1 355	30
	2019 jälkeen	567	12
YRITYKSEN KASVUHAKUISUUS	Voimakkaasti kasvuhakuinen	267	6
	Kasvaa mahdollisuuksien mukaan	1 457	32
	Pyrkii säilyttämään asemansa	1 513	33
	Ei kasvutavoitteita	1 129	25
	Toiminta loppuu seuraavan vuoden aikana	179	4
YHTEENSÄ		4 553	100

2. Pk-yritykset kansantaloudessa

Tilastokeskuksen Yritysten rakenne- ja tilinpäätös-tilaston mukaan Suomessa oli vuonna 2023 noin 435 600 yritystä ilman maa-, metsä- ja kalatalouden toimialoja. Yrityksiä oli noin 8 000 kappaletta vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Alle kymmenen henkilöä työllistävien mikroyritysten osuus koko yrityskannasta oli vuonna 2023 noin 95,7 prosenttia. Kaikkien pk-yritysten eli alle 250 henkilöä työllistävien yritysten osuus oli 99,9 prosenttia. Ensimmäinen osuus kasvoi noin 0,2 prosenttiyksiköllä ja jälkimmäinen 0,1 prosenttiyksiköllä.

Vuonna 2023 suomalaisten yritysten liikevaih-

toa kertyi 552 miljardia euroa. Yritysten yhteenlaskettu liikevaihto laski vuoteen 2022 verrattuna noin kaksi prosenttia. Pk-sektorin osuus vuonna 2021 oli 54,1 prosenttia kaikkien suomalaisyritysten liikevaihdosta. Tämä osuus laski 0,1 prosenttiyksiköllä edellisestä vuodesta.

Suomalaiset yritykset (pl. maa-, metsä-, ja kalatalous) työllistivät vuonna 2023 noin 1 466 500 henkilöä, kun työllisten määrä muunnetaan kokopäiväisiksi työpaikoiksi. Mikroyritysten eli 1–9 henkeä työllistävien yritysten osuus tästä työllisten määrästä oli hie- man yli viidennes ja koko pk-sektorin 62 prosenttia.

---

¹ Yritysten lukumäärä ei ole verrannollinen aiemmissa pk-barometreissa ilmoitettuihin ennen vuotta 2022 koskeviin lukumääriin. Yritysten rakenne- ja tilinpäätös-tilaston tilastoyksiköiden joukkoa on laajennettu tilastovuodesta 2021 alkaen. Tilastoyksiköiden rajauksesta on poistettu toiminta-aikaa sekä yritysten kokoa koskeneet rajoitukset.

3. Suhdanteet

3.1 YLEISET SUHDANNENÄKYMÄT

Pk-yritysten suhdanneodotukset pysyivät lähes ennallaan viime syksystä, mutta ovat nousseet selvästi vuoden takaisesta. Matalaksi laskenut inflaatio, laskuun kääntynyt korkotasoa sekä onnistunut irtautuminen venäläisestä energiasta ja Venäjän-kaupasta käänsivät odotukset nousuun vuoden 2024 aikana. Nyt suhdannenäkymien saldoluku saa arvon yksi. Saldoluku nousi syksyn 2024 barometrista yhdellä yksiköllä.

Pk-yritysten suhdanneodotukset ennakoivat siis Suomen taloudelle suurin piirtein vastaavaa tai hieman heikompaa kehitystä kuin suurin osa talousennusteista. Bruttokansantuotteeseen perustuvat arviot talouden kehityksestä ennustavat Suomeen vuonna 2025 keskimäärin 0,8–1,8 prosentin kasvua. Sekä talouden tilaan että pk-yritysten odotuksiin liittyy joka tapauksessa edelleen poikkeuksellisen merkittävää epävarmuutta.

Talouden suunta riippuu paljon muun muassa yksityisen kulutuksen elpymisestä ja korkotason laskusta, joiden kehitystä seurataan odottavaisin tunnelmin kaikilla keskeisillä markkina-alueillamme.

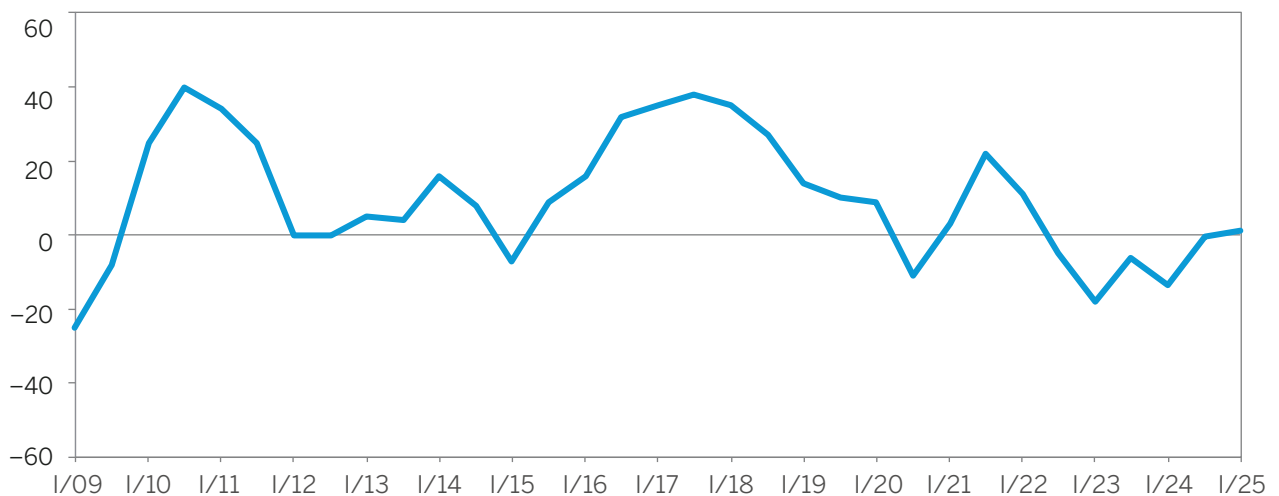
Pk-yrityksistä 24,6 prosenttia arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja 23,4 prosenttia uskoo niiden heikkenevän. Hieman yli puolet pk-yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän

samana. Kevään 2024 barometrissa parempia suhdanteita ennakoivia oli seitsemän prosenttiyksikköä vähemmän ja heikkeneviä suhdanteita ennakoivia kahdeksan prosenttiyksikköä enemmän. Syksyyn 2024 verrattuna osuudet pysyivät lähes muuttumattomina, joten suhdanneodotuksissa ei ole tapahtunut huomattavaa muutosta viimeisen puolen vuoden aikana.

Toimialoittain tarkasteltuna suurin muutos syksystä 2024 tapahtui kaupan alalla, jossa saldoluku nousi kymmenen yksikköä tasolle miinus kaksi. Kaupan odotukset ovat ainoana päätoimialana negatiiviset. Teollisuuden saldoluku nousi viisi yksikköä saaden arvon yhdeksän, joka on myös toimialoista korkein. Rakentamisessa ja palveluissa muutos kevääseen verrattuna oli vähäisempi: toimialojen saldolu-
vut laskivat kahdella ja yhdellä yksiköllä arvoon yksi.

Poikkeuksellisesti suurempien, vähintään 50 henkeä työllistävien pk-yritysten odotukset lähitu-
levaisuuden suhteen eivät ole positiivisemmat kuin 5–49 hengen yritysten. Selvästi negatiivisimmat odotukset on alle 5 hengen mikroyrityksillä: kokoluokan suhdanneodotusten saldoluku saa arvon miinus neljä. Samoin kuin syksyllä 2024, positiivisimmat odotukset on 20–49 henkilöä työllistävillä yritysillä saldolu-
vulla 12.

Kuva 3: Suhdannenäkymät, saldoluku

Pk-yritysbarometrissa kysytään myös yritysten tämänhetkistä tilannetta suhteessa 12 kuukauden takaiseen tilanteeseen. Noin 25 prosenttia pk-yrityksistä kokee suhdannetilanteen paremmaksi ja 33 prosenttia heikommaksi kuin vuosi sitten, joten tämänhetkistä tilannetta kuvaava saldoluku saa arvon miinus kahdeksan. Saldoluku nousi edellisestä barometrista yhdeksän yksikköä. Tilanne on parantunut palveluita lukuun ottamatta kaikilla päätoimialoilla.

Vaikein tilanne on rakentamisen ja kaupan aloilla, joissa nykytilannetta kuvaava saldoluku saa arvot -15

ja -13. Hieman muita toimialoja parempi tilanne on teollisuudessa, jossa saldoluku saa arvon miinus yksi, ja noin vajaa kolmannes pk-yrityksistä sanoo nykytilanteen olevan vuoden takaista parempi. Kokoluokittain paras tilanne on 10–49 henkilöä työllistävillä yrityksillä. Ero voimakkaasti kasvuhakuisten ja muiden yritysten välillä on suuri: voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten saldoluku saa arvon 38, mikä on korkea varsinkin verrattuna keskimääräistä kasvua tavoittelevien (asemansa säilyttäjät) ja kasvua tavoittelemattomien saldolukuihin -16 ja -21.

Taulukko 2: Suhdannenäkymät seuraavan 12 kuukauden aikana */ **/

	Paranevat %	Pysyvät ennallaan %	Heikkenevät %	Saldoluku */
Kaikki yritykset	25	52	23	1
Toimialoittain				
Teollisuus	29	51	20	9
Rakentaminen	26	49	25	1
Kauppa	25	49	27	-2
Palvelut	24	54	23	1
Kasvuhakuisuuden mukaan				
Voimakkaasti kasvuhakuiset	69	22	9	60
Kasvuhakuiset	40	47	13	26
Asemansa säilyttäjät	17	56	26	-9
Ei kasvutavoitetta	9	63	28	-20
Toimintansa lopettavat	2	26	72	-70
Kokoluokittain				
alle 5 henkilöä	21	54	25	-4
5–9 henkilöä	29	47	24	5
10–19 henkilöä	31	49	20	11
20–49 henkilöä	30	52	18	12
yli 50 henkilöä	27	51	22	5
Perustamisvuoden mukaan				
ennen 1990	20	54	27	-7
1990–1999	21	55	25	-4
2000–2009	20	55	25	-5
2010–2019	27	51	22	5
2019 jälkeen	39	44	17	22

*/ Saldoluku on laskettu "paranevat" ja "heikkenevät" -vastausten osuuksien erotuksena.

**/ Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.2 LIIKEVAIHTO

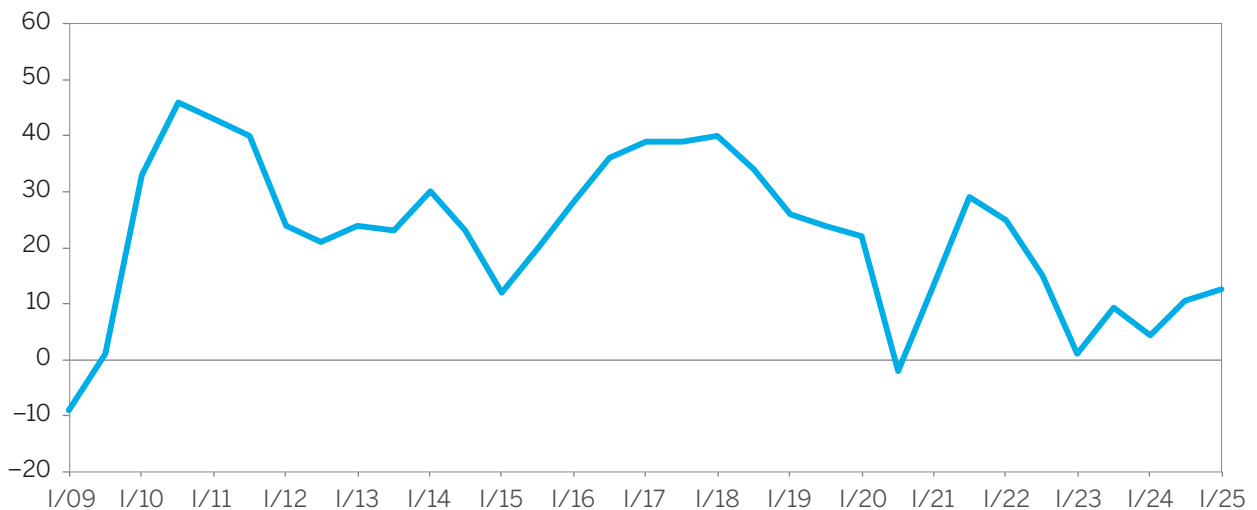
Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat vahvistuneet samaan aikaan, kun yleiset suhdanneodotukset ovat nousseet pohjalukemistaan. Saldoluku nousi kevään 2024 barometrissa yhdeksällä ja syksyn 2024 barometrissa kolmella yksiköllä päätyen arvoon kymmenen. Hieman yli kolmannes pk-yrityksistä odottaa liikevaihtonsa kasvavan seuraavan 12 kuukauden aikana, ja 23 prosenttia odottaa liikevaihtonsa pienenevän.

Talouso näkymien yleisestä epävarmuudesta huolimatta saldoluvun arvo on positiivinen ja poikkeuksellisiin viime vuosiin nähden kohtuullinen, vaikkakin edelleen selvästi koronapandemiaa edeltävää tasoa alhaisempi.

Korkeimmat odotukset liikevaihdon kasvusta on teollisuudessa, jossa saldoluku saa arvon 24. Syksyllä 2024 teollisuuden lukema oli 15 eli toimialan odotusten saldoluku nousi yhdeksällä yksiköllä. Vielä vuosi sitten keväällä 2024 teollisuuden saldoluku sai arvon miinus yksi.

Rakentamisen liikevaihto-odotukset kääntyivät niukasti positiivisiksi: toimialan saldoluku nousi kevästä neljällä yksiköllä arvoon kaksi. Kaupan alalla odotukset kohenivat viiden saldolukupisteen edestä päätyen arvoon kymmenen, ja palveluissa odotukset pysyivät ennallaan saldoluvulla 15.

Kuva 4: Liikevaihdon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 3: Odotukset liikevaihdon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	35	42	23	13
Teollisuus	42	40	18	24
Rakentaminen	29	44	27	2
Kauppa	34	42	24	10
Palvelut	36	42	22	15

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.3 KANNATTAVUUS

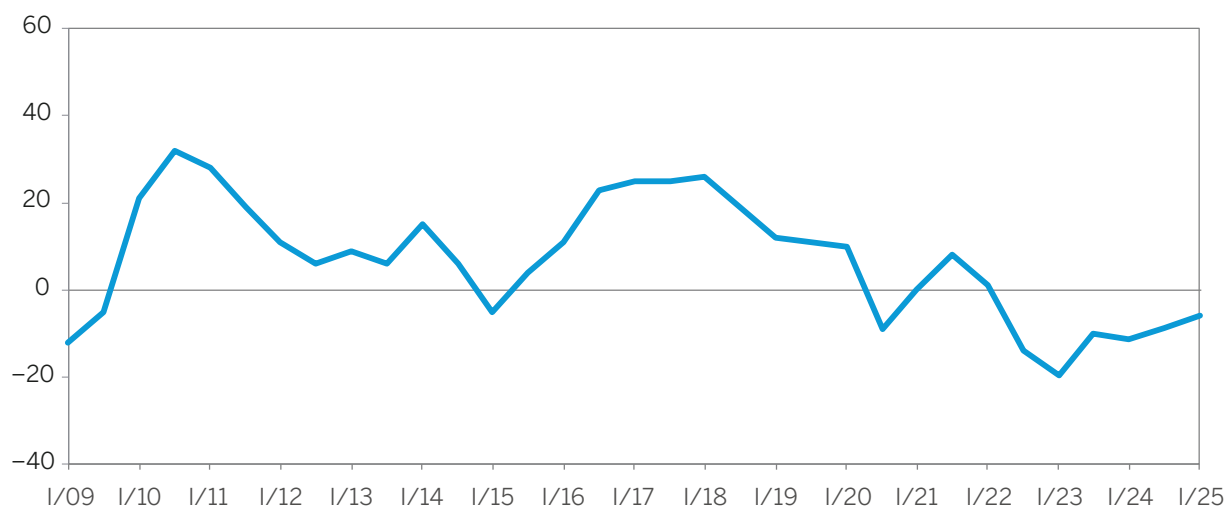
Pk-yritysten kannattavuusodotukset ovat viime vuosina heikentyneet voimakkaasti samaan aikaan, kun yleinen luottamus talouteen on laskenut. Kannattavuuden muutosodotukset eivät ole vielä palautuneet positiivisiksi vuonna 2021 alkaneen laskun jäljiltä. Epävarmuus tulevasta on helittänyt, mutta kannattavuusodotusten saldoluku pysyy edelleen negatiivisena arvolla miinus kuusi. Kannattavuusodotusten pitkän aikavälin keskiarvo on 19.

Toimialoista suurin muutos tapahtui kaupan alalla, jossa odotukset nousivat seitsemän yksikköä pää-

tyen arvoon -13. Teollisuuden kannattavuusodotusten saldoluku saa arvon yksi, ollen siten ainoa päätoimiala, jossa odotukset eivät ole negatiiviset.

Kokoluokittain kaikilla vähintään 10 henkeä työllistävillä pk-yrityksillä on ei-negatiiviset odotukset kannattavuuden kehityksestä seuraavan 12 kuukauden aikana. Vähintään 50 hengen pk-yritysten kannattavuusodotusten saldoluku saa arvon nolla. Negatiivisimmat näkymät ovat 1–9 henkilön yrityksissä saldoluvulla miinus kahdeksan.

Kuva 5: Kannattavuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 4: Odotukset kannattavuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	24	46	30	-6
Teollisuus	29	42	28	1
Rakentaminen	20	48	32	-12
Kauppa	21	45	34	-13
Palvelut	25	47	28	-3

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.4 VAKAVARAISSUUS

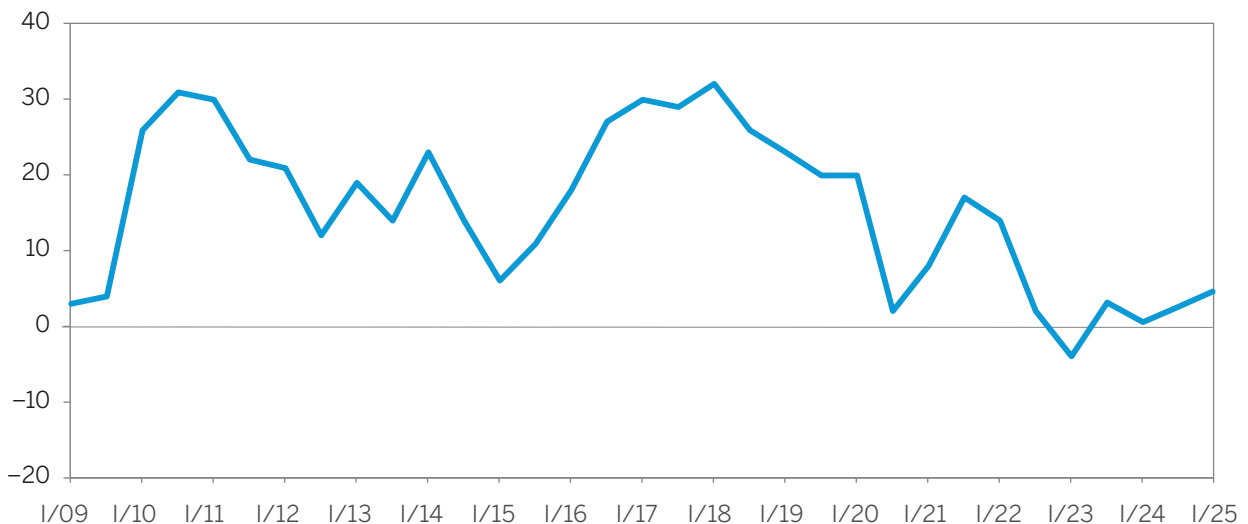
Hieman aiempaa useampi pk-yritys odottaa vakavaraisuutensa paranevan. Saldoluku nousi edellisestä barometrista kaksi yksikköä arvoon viisi. Odotukset vakavaraisuuden kehityksestä ovat myös positiivisemmat kuin vuosi sitten keväällä 2024, jolloin saldoluku sai arvon yksi.

Positiivinen kehitys johtuu erityisesti teollisuuden ja kaupan vakavaraisuusodotusten vahvistumisesta. Teollisuudessa vakavaraisuuden odotetaan kehittyvän selvästi muita toimialoja positiivisemmin: toimialan saldoluku saa arvon 14. Rakentamisen saldoluku nousi kolmella yksiköllä arvoon nolla, kun taas

palveluissa odotukset hieman heikkenivät syksyn 2024 barometrista.

Eri kokoluokkien vakavaraisuusodotukset vaihtelevat vähintään 50 hengen yritysten viidestätoista 1–4 hengen yritysten saldolukuun yksi. Aikaisintaan vuodesta 2020 alkaen toimineissa yrityksissä odotetaan selvästi positiivisempaa vakavaraisuuskehitystä kuin muissa yrityksissä, saldoluvun ollessa näissä yrityksissä 23. On kuitenkin huomattava, että barometrissa mitataan vakavaraisuuden muutoksen suuntaa ja voimakkuutta, ei vakavaraisuuden tasoa.

Kuva 6: Vakavaraisuuden muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 5: Odotukset vakavaraisuuden muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	24	56	20	5
Teollisuus	27	59	14	14
Rakentaminen	24	52	24	0
Kauppa	23	56	21	2
Palvelut	25	56	19	5

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.5 INVESTOINNIT

Pk-yritykset arvioivat vähentävänsä investointejaan merkittävästi lähiaikoina. Pitkään jatkuneen epävarmuuden ja heikon suhdanteen seurauksena kaikilla päätoimialoilla on enemmän investointejaan vähentäviä yrityksiä kuin niitä, joissa investointien odotetaan lisääntyvän.

Pienestä noususta huolimatta investointien arvon muutosodotusten saldoluku pysyy voimakkaan negatiivisena arvolla -3. Investointiodotusten pidempään jatkunut heikko kehitys on yhteydessä poikkeuksellisen suureen epävarmuuteen koskien kysynnän palautumista, kauppa- ja geopoliittisten riskien kasvua ja muita toimintaympäristöön liittyviä tekijöitä, kuten rahoituksen saatavuutta.

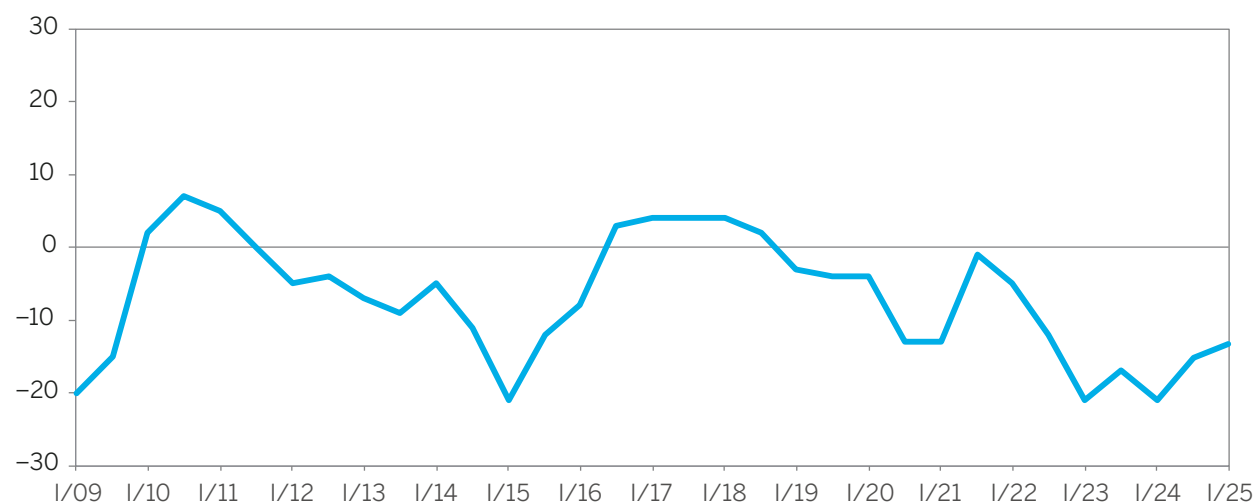
Myös korkojen vaihtelulla on suora vaikutus pk-yritysten investointeihin ja investointiaikeisiin. Kun asiaa viimeisimmäksi kysyttiin syksyn 2024 barometrissa, lähes joka neljäs yritys piti rahoituksen hintaa keskeisenä syynä sille, ettei aio lisätä investoin-

tejaan. Vastaus oli erityisen yleinen kaupan alan yrityksissä, joista 29 prosenttia ilmoitti sen syyksi olla lisäämättä investointeja.

Heikoimmat odotukset investointien lähiajan kehityksestä ovat rakentamisessa ja kaupassa, joissa saldoluku saa arvot -20 ja -16. Edelliseen barometriin verrattuna rakentamisen investointien saldoluku nousi kolmella ja kaupan alan viidellä yksiköllä. Teollisuudessa ja palveluissa saldoluvut nousivat syksyn 2024 barometriin verrattuna kuudella ja yhdellä yksiköllä, toimialojen päätyessä saldolukuihin miinus kahdeksan ja -11.

Positiivinen signaali pk-yritysten investointiodotuksissa on vuoden 2024 aikana tapahtunut voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten investointien kehitystä peilaavan saldoluvun voimakas nousu. Voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten saldoluku saa arvon 49, kun keväällä 2024 se oli 20.

Kuva 7: Investointien arvon muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 6: Odotukset investointien arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	15	57	28	-13
Teollisuus	19	55	26	-8
Rakentaminen	12	56	32	-20
Kauppa	15	54	31	-16
Palvelut	15	58	27	-11

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.6 INNOVAATIOT SEKÄ TUOTANNON JA TUOTTEIDEN KEHITYS

Innovaatiot sekä tuotannon ja tuotteiden kehitys ovat välttämätön osa yritysten uudistumista ja kasvua. Yritysten tiukka talous on viime vuosina vähentänyt mahdollisuuksia aktiiviseen innovointiin ja tuotekehitykseen. Tämän seurauksena yrityksiin on muodostunut painetta toiminnan kehittämiseen.

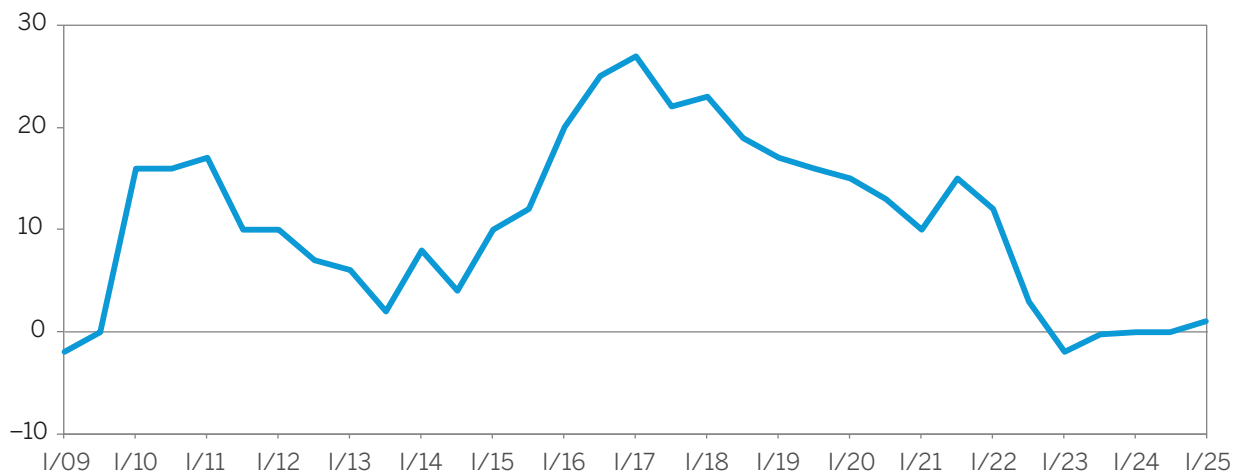
Barometrin tulosten perusteella yritykset ymmärtävät innovaatioiden ja tuotekehityksen merkityksen menestymisen lähteenä. Vaikka yritysten tulevaisuudennäkymät ovat tällä hetkellä tavallista epävarmemmat, ylivoimaisesti suurin osa yrityksistä on pitämässä innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehitystyön määrän ennallaan.

Hieman alle viidennes pk-yrityksistä aikoo vähentää panostuksiaan innovaatioihin sekä tuotannon

ja tuotteiden kehitykseen seuraavan 12 kuukauden aikana. Hieman suurempi osuus eli noin viidennes pk-yrityksistä odottaa innovaatioiden sekä tuotannon ja tuotteiden kehityksen kasvavan. Edelleen enemmistö vastaajista, 63 prosenttia, ilmoittaa pitävänsä tuotekehityksensä nykyisellään. Jo kaksi vuotta nollan tuntumassa pysytellyt saldoluku ei tue kasvun edellytysten laajapohjaista vahvistumista lähiaikoina.

Innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen näkymät vaihtelevat jonkin verran toimialoittain. Eniten panostuksia aiotaan lisätä teollisuudessa ja palveluissa, joissa 25 ja 21 prosenttia pk-yrityksistä odottaa innovaatioiden sekä tuotannon ja tuotteiden kehityksen kasvavan.

Kuva 8: Innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 7: Odotukset innovaatioiden, tuotannon ja tuotteiden kehityksen muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	19	63	18	1
Teollisuus	25	64	11	14
Rakentaminen	12	63	25	-13
Kauppa	17	62	21	-4
Palvelut	21	62	17	4

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.7 HENKILÖSTÖN MÄÄRÄ

Pk-yritykset huolehtivat henkilöstöstä ja sinnittelevät heikkojen taloustilanteiden yli pitämällä siitä kiinni. Tämä kehitys on nähtävissä myös tämän barometrin tuloksissa: ylivoimaisesti suurin osa pk-yrityksistä haluaa edelleen pitää kiinni työvoimastaan.

Pitkään heikkona pysyneen kulutuskysynnän sekä kasvaneen kauppa- ja geopoliittisen epävakauden negatiiviset vaikutukset ovat huomattavat ja tulevaisuuden näkymät edelleen epävarmat. Keväällä 2022 alkaneen heikentymisen päätteeksi odotukset henkilöstön määrän muutoksesta kävivät poikkeuksellisesti nollan alapuolella. Vuoden 2024 aikana henkilöstöodotusten saldoluku on palautunut niukasti positiiviseksi.

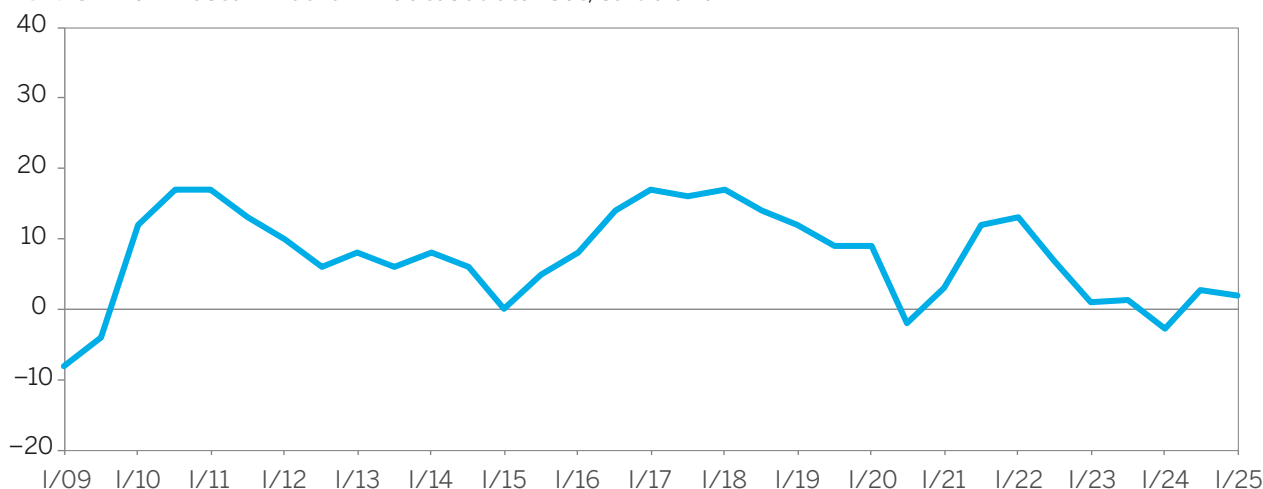
Pk-yrityksistä 14 prosenttia aikoo lisätä henkilöstön määrää seuraavan vuoden aikana. Sen sijaan 12 prosenttia yrityksistä odottaa henkilöstönsä määrän vähentyvän. Odotusten saldoluvuksi saadaan kaksi, joka on yhden yksikön syksyn 2024 baromet-

ria korkeampi. Edelleenkin suuri enemmistö, eli 74 prosenttia pk-yrityksistä, aikoo säilyttää nykyisen henkilöstömääränsä.

Vain kaupan alan yritysten henkilöstömäärän muutosodotuksissa on nähtävissä lievää nousua viime syksystä: toimialan saldoluku nousi arvosta miinus neljä arvoon miinus kaksi. Myös rakentamisen saldoluku päättyi negatiiviseksi arvolla miinus kolme. Sen sijaan teollisuuden ja palveluiden työllisyysnäkymät ovat hienoisesta odotusten laskusta huolimatta syksyn 2024 tapaan positiiviset.

Kokoluokittain tarkasteltuna selvästi positiivisimmat työllisyysnäkymät ovat 10–19 ja vähintään 50 henkilön yrityksissä: 28 ja 31 prosenttia kyseisten kokoluokkien yrityksistä arvioi henkilökuntansa määrän kasvavan seuraavan vuoden aikana, kun vain 13 ja 14 prosenttia odottaa henkilöstönsä määrän olevan vuoden kuluttua nykyistä pienempi. Myös 20–49 hengen yrityksissä suunnitellaan keskimäärin henkilöstön määrän kasvattamista.

Kuva 9: Henkilöstön määrän muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 8: Odotukset henkilöstön määrän muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	14	74	12	2
Teollisuus	16	73	11	5
Rakentaminen	13	71	16	-3
Kauppa	12	74	14	-2
Palvelut	14	75	10	4

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.8 VIENTI JA LIIKETOIMINTA ULKOMAILLA

Ulkomaankaupan odotuksista kysyttiin yrityksiltä, jotka harjoittavat vientiä tai tuontia. Vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla harjoittavia pk-yrityksiä on 21 prosenttia barometrin vastaajista. Osuus on laskenut hieman edellisestä barometristä. Vientiä harjoittavista yrityksistä hieman alle joka viidennellä vienti muodostaa pääosan yrityksen liiketoiminnasta.

Suora vienti on yleisin kansainvälistymisen muoto: niistä yrityksistä, joilla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla, 43 prosentilla on suoraa tavaroiden vientiä ja 41 prosentilla suoraa palveluiden vientiä. Huomionarvoista on erityisesti viime vuosien palveluviennin voimakas lisääntyminen. Vielä keväällä 2024 suoran palveluviennin osuus oli 37 prosenttia.

Luonnollisesti vientiä harjoitetaan eniten teollisuuden ja kaupan aloilla ja vähiten rakentamisessa. Teollisuudessa hieman alle puolet yrityksistä toimii kansainvälisen kaupan piirissä, kun taas rakentamisessa osuus on vain kahdeksan prosenttia. Palveluiden ja kaupan toimialalla osuudet ovat 19 ja 28 prosenttia. Toimialat ovat luonteeltaan hyvin erilaisia, ja rakentaminen luonnollisesti keskittyy vahvimmin kotimaahan.

Kansainvälisyys vaihtelee merkittävästi myös yrityskoon suhteen: yrityksissä, joissa työskentelee vähintään 50 henkilöä, noin 41 prosentilla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla. 1–4 henkilöä työllistävissä yrityksissä vastaava osuus on 17 prosenttia. Odotetusti kansainvälistymisessä löytyy suuria eroja myös kasvuhakuisuuden suhteen. Voimakkaasti kasvuhakuisista yrityksistä noin puolet toimii kansainvälisillä markkinoilla, kun taas niiden yritysten kohdalla, joilla ei ole kasvutavoitetta, vain 11 prosentilla on vientiä tai muuta kansainvälistä toimintaa.

Vientiodotuksissa ja toteutuvan viennin määrässä muutokset ovat usein nopeita ja jyrkkiä. Venäjän hyökkäys Ukrainaan näkyi selvästi pk-yritysten odotuksissa viennin arvon muutoksesta syksyn 2022 ja kevään 2023 barometreissa, erityisesti rakentamisen alalla. Sen jälkeen monet vientiyritykset ovat löytäneet uusia kohdemaita Venäjän viennin loputtua. Vientiä harjoittavista pk-yrityksistä 37 prosenttia odottaa viennin arvon kasvavan seuraavan vuoden aikana, ja viennin arvon muutosodotuksia kuvaava saldoluku saa arvon 24. Saldoluku on kolme yksikköä korkeampi kuin keväällä 2024.

Taulukko 9: Yritysten liiketoiminta ulkomailla, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla	21	43	7	28	19

Taulukko 10: Viennin tai liiketoiminnan muodot yrityksillä, joilla on vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla, % */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tavaroiden vientiä	43	82	48	67	20
Suoraa palveluiden vientiä	41	27	36	11	57
Lisensointi- tai franchising-toimintaa	3	3	3	2	4
Palkka- tai sopimusvalmistusta	6	4	3	12	4
Ulkomainen yhteisyritys tai tytäryritys	13	10	19	11	14
Muu	20	7	24	18	24

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 11: Vientiä harjoittavien yritysten odotukset viennin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	37	50	13	24
Teollisuus	43	45	12	31
Rakentaminen	42	46	12	30
Kauppa	31	56	13	18
Palvelut	36	50	13	23

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.9 TUONTI

Suoraa tuontia harjoittaa 17 prosenttia pk-yrityksistä. Osuus on selvästi vähäisempi kuin viennissä, vaikka merkittävä osa kaupan pk-yrityksistä hankkii myytävät tuotteensa itse ulkomailta. Viimeksi kuluneen vuoden aikana tilanne tuontikaupassa on pysynyt suurin piirtein muuttumattomana, joskin tuloksissa näkyy jonkin verran toimialakohtaista vaihtelua.

Tuonnin arvon muutosodotusten saldoluku on noussut selvästi syksyn 2024 barometrissa. Saldoluku saa arvon 20, kun tuonnin kasvua odottaa 34 prosenttia ja supistumista vain 14 prosenttia tuon-

tiyrityksistä. Positiivista on huomata, että poikkeuksellisten vuosien jälkeen kaupan alalla yli 40 prosenttia pk-yrityksistä uskoo tuonnin lähtevän kasvuun. Kaupan alan tuontinäkömät ovat myös hieman parantuneet syksyyn 2024 verrattuna.

Samoin kuin viennissä, myös odotukset tuonnin kehityksestä hiipuivat Venäjän aloittaman hyökkäyssodan seurauksena. Odotusten muutos on samansuuntainen, mutta tuontiyriytysten näkömät tuonnin kehityksestä ovat perinteiseen tapaan keskimäärin hieman varovaisempia kuin vientiyriytysten odotukset viennin kehityksestä.

Taulukko 12: Tuontiyriytysten osuus, % pk-yrityksistä

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suoraa tuontia	17	39	8	48	8

Taulukko 13: Tuontiyriytysten odotukset tuonnin arvon muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	34	51	14	20
Teollisuus	29	60	11	18
Rakentaminen	26	57	17	9
Kauppa	41	43	16	25
Palvelut	29	58	13	16

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

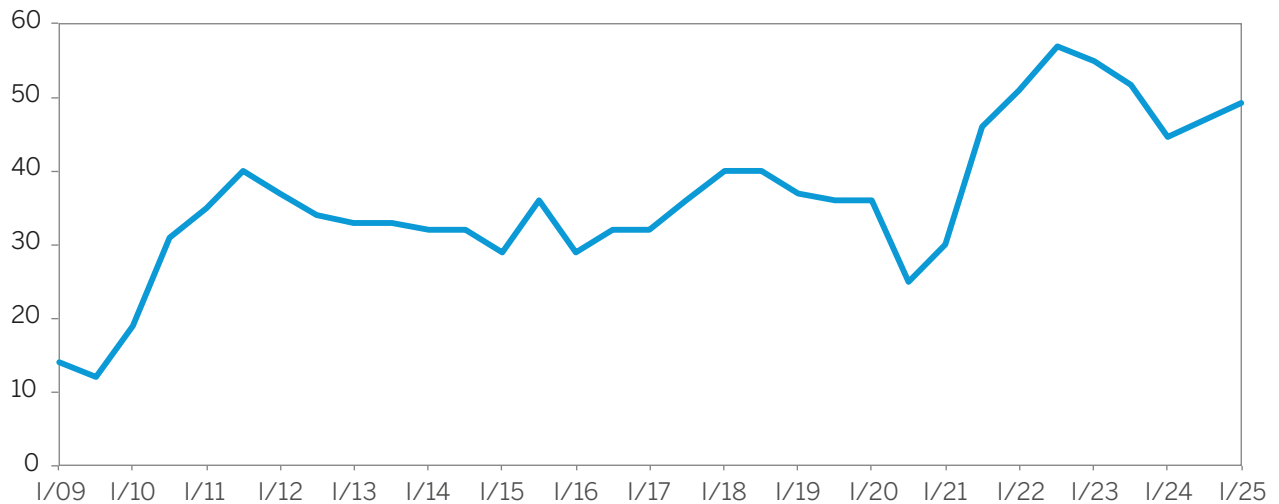
3.10 TUOTANTOKUSTANNUKSET

Tuotantokustannusten lasku on pk-yrityksissä harvinaista, ja nytkin odotusten saldoluku pysyy korkeana. Samoin erot toimialojen välillä ovat yleensä pieniä. Niin on tälläkin kertaa, ja hajonta on hieman kaventunut syksyn 2024 barometrista.

Kokoluokittain tarkasteltuna selvästi pienin saldoluku on alle viiden hengen yritysten ryhmässä. Näillä yrityksillä kustannukset ovat muita yrityksiä tiukemmin yhteydessä yrittäjän omaan palkkaan. Vähintään viisi henkeä työllistävästä ja sitä suuremmista pk-yrityksistä 61–74 prosenttia arvioi tuotantokustannustensa kohoavan.

Kustannusten nousuodotukset kasvoivat voimakkaasti syksyn 2020 barometrista vuoden 2022 syksyyn, mutta kääntyivät sen jälkeen laskuun. Odotukset kääntyivät takaisin kasvuun keväällä 2024 ja ovat edelleen selvästi koholla 2010-luvun keskimääräiseen tasoon verrattuna. Haastavaksi nykytilanteen tekee se, että tuotantokustannusten arvioidaan olevan samaa tasoa ja kasvavan yhtä nopeasti tai jopa nopeammin kuin vahvan talouskehityksen oloissa. Nyt kustannusten nousuun joudutaan sopeutumaan epävarmoissa olosuhteissa.

Kuva 10: Tuotantokustannusten muutosodotukset, saldoluku

Taulukko 14: Odotukset tuotantokustannusten muutoksesta seuraavan 12 kuukauden aikana **/

	Kasvaa %	Pysyy ennallaan %	Pienenee %	Saldoluku
Kaikki yritykset	51	40	9	42
Teollisuus	52	39	9	43
Rakentaminen	52	38	10	42
Kauppa	56	34	9	47
Palvelut	49	43	8	41

** / Saldoluku voi pyöristettyjen lukujen vuoksi erota prosenttiosuuksien erotuksesta.

3.11 INFLAATIO-ODOTUKSET

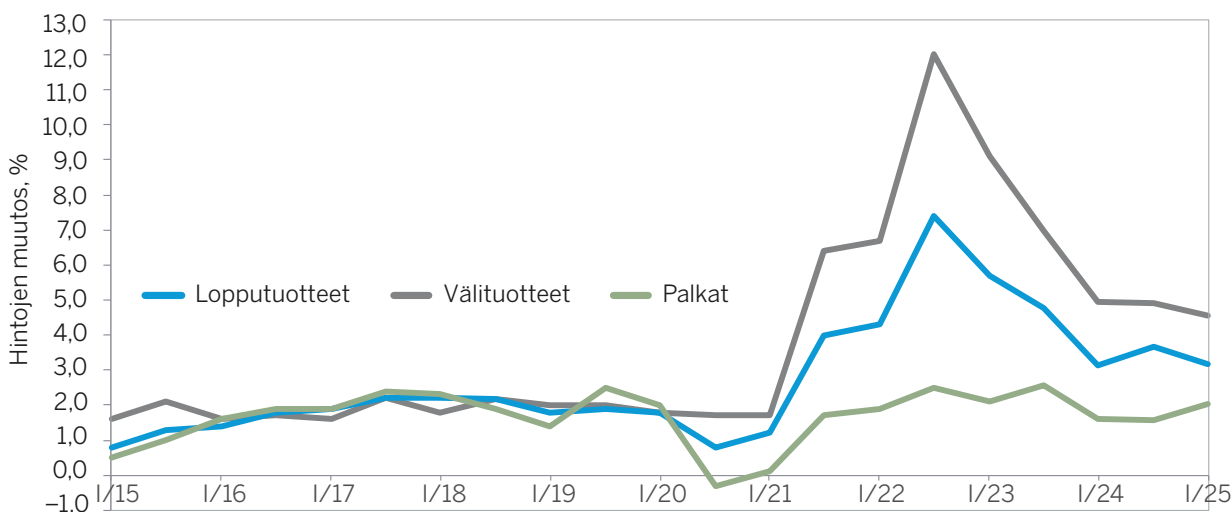
Pk-yritysten hintaodotuksissa näkyy, että omien myytävien tuotteiden ja palvelujen hinnoitteluvaran kasvu on hidastunut. Lopputuotteiden ja palveluiden hintojen arvioidaan edelleen nousevan, mutta ei enää yhtä nopeasti kuin syksyllä 2024. Yritysten myymien lopputuotteiden hintojen arvioidaan seuraavien 12 kuukauden aikana nousevan 3,2 prosenttia. Tältä osin hintaodotukset ovat laskeneet puoli prosenttiyksikköä edellisen barometrin tasosta takaisin kevään 2024 tasolle.

Yritysten hinnoitteluvara ei riitä kompensoimaan sitä, että välituotteiden hintojen odotetaan edelleen nousevan lähes puolitoista kertaa nopeammin kuin lopputuotehintojen. Myös palkkojen nousuodotukset kiihtyivät puolella prosenttiyksiköllä syksyn 2024 barometrissa. On kuitenkin hyvä huomioida, että palkat reagoivat normaalisti hintoihin ja suhdanteisiin pitkäköllä viiveellä.

Toimialakohtaiset erot inflaatio-odotuksissa ovat enimmäkseen pienehköjä. Palveluissa välituotteiden odotetaan kallistuvan 4,6 prosenttia ja palkkojen nousevan 2,0 prosenttia. Rakentamisessa välituotteiden hintojen odotetaan nousevan 4,9 prosenttia, kun taas palkkojen odotetaan nousevan vain 1,5 prosenttia.

Teollisuudessa on ainoa toimiala, jossa lopputuotteiden hintojen odotetaan nousevan välituotteiden hintoja nopeammin. Kaikilla muilla päätoimialoilla ensisijaisena haasteena on edelleen välituotteiden lopputuotteita nopeampi hintojen nousu. Jatkueksaan hinnoitteluvaran kasvun ylittävä välituotteiden hintojen kasvu heikentää yritysten toimintaedellytyksiä. Kasvun kiihtymisestä huolimatta palkkojen nousupaine näyttää tasoittuneen suurin piirtein vuosien 2016–2019 tasolle.

Kuva 11: Inflaatio-odotukset, hintojen muutos-%

Taulukko 15: Odotukset hintojen muutoksen tasosta seuraavan 12 kuukauden aikana, %

	Lopputuotteet	Välituotteet	Palkat
Kaikki yritykset	3,2	4,6	2,0
Teollisuus	3,9	3,8	2,0
Rakentaminen	2,1	4,9	1,5
Kauppa	3,4	4,4	2,6
Palvelut	3,3	4,6	2,0

4. Pk-yritysten kehittyminen ja kansainvälistyminen

4.1 KASVU

Kestävän talouskasvun, työllisyyden ja kansantalouden tuottavuuskehityksen peruspilarina toimii yksityisen sektorin kyky ja mahdollisuudet kehittyä ja toimia tehokkaasti. Yritysten toimintamahdollisuuksien tai kilpailun rajoitukset voivat vaikuttaa kielteisesti kansantalouden kasvupotentiaaliin ja työllisyyteen. Vastaavasti panostukset yritysten kasvumahdollisuuksien tukemiseen voivat parantaa työllisyystilannetta ja lieventää julkisen talouden haasteita.

Kasvuyritysten rooli on tärkeä, sillä ne kehittävät omaa liiketoimintaansa, osaamistaan ja uutta teknologiaa sekä hyödyntävät jo olemassa olevaa teknologiaa ja siten toimivat kasvun moottoreina ja myös kirittäjinä muille yrityksille. Innovatiivisten kasvuyritysten toiminnasta seuraa positiivisia ulkoisvaikutuksia koko yhteiskunnalle. Yritysten kasvuhakuisuus on siis yhteydessä investointihalukkuuteen: osaajien saatavuus on edellytys investoinneille. Toisaalta investointihalukkuus on yksi henkilöstömäärän kasvattamisen taustasyistä.

Kasvatvat yritykset luovat työpaikkoja ja investoivat keskimäärin muita yrityksiä enemmän. Usein kasvu liittyy myös yritysten haluun ja tarpeeseen kansainvälistyä. Kansainvälisillä markkinoilla oman markkina-aseman säilyttäminen voi suuren kilpailun määrän takia vaatia merkittävämpiä panos-

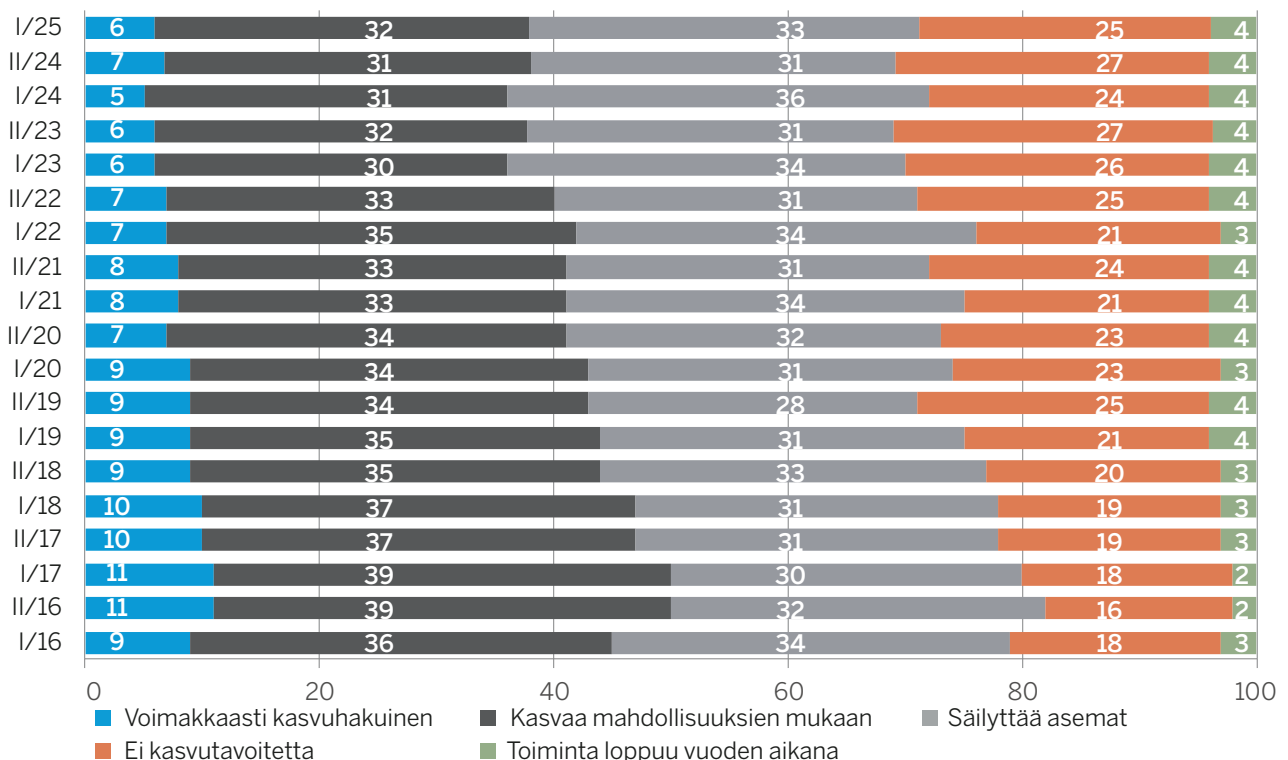
tuksia yritystoiminnan kehittämiseen. Tämän yritysjoukon panostus vahvistaa myös yhteiskunnan rahoituspohjaa.

Positiivista on se, että viime vuosien kriisit eivät ole merkittävästi tukahduttaneet yritysten kasvuhaluja. Edelleen yli kolmannes pk-yrityksistä on voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia.

Voimakkaasti kasvuhakuisten osuus on kuitenkin vaatimaton ja pidemmän aikavälin trendinomainen lasku aiheuttaa huolta. Enää kuusi prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa olevansa voimakkaasti kasvuhakuisia, kun esimerkiksi vuoden 2016 syksyllä osuus oli 11 prosenttia. Kasvua tavoittelemattomien yritysten osuus laski kahdella prosenttiyksiköllä päätyen 25 prosenttiin, kun vuonna 2016 vastaava osuus oli vain 16 prosenttia. On selvää, että tämä kehityskulku tulee saada kääntymään, ja siinä yritysten toimintaympäristön sekä liiketoiminnan kehittämisen kriittinen tarkastelu on välttämätöntä.

Kaikki yritykset eivät luonnollisesti joka hetki pysty tai pyri kasvamaan. Joskus oman markkinaosuuden säilyttäminen voi olla järkevä strategia ja joskus on aika jopa supistaa toimintaa ja suunnata katse uuden luomiseen. On myös syytä huomata, että nykyisen aseman säilyttäminen edellyttää yrityksiltä keskimääräistä kasvua. Edelleen kolmannes pk-yrityksistä aikoo säilyttää nykyisen asemansa.

Kuva 12: Kasvuhakuisuuden kehitys, % pk-yrityksistä

Toiminnan lopettamista harkitsevien pk-yritysten määrä on pysynyt pitkään vakaana noin neljässä prosentissa. Ensiarvoisen tärkeää on kaikin mahdollisin keinoin yrittää vauhdittaa omistajanvaihdoksia ja yrityskauppoja, jotta elinvoimaisten yritysten jatko saadaan varmistettua.

Toimialoittain katsottaessa korkein kasvuhaluisten yritysten osuus on teollisuudessa: 43 prosenttia teollisuusyrityksistä on kasvuhakuisia tai voimakkaasti kasvuhakuisia. Teollisuuden toimiala kohtaa kansainvälistä kilpailua useammin ja siten kasvuhakuisuus on elinehto markkinoilla pärjäämisessä. Toisaalta teollisuuden kasvuhakuisten pk-yritysten osuus on laskenut kuudella prosenttiyksiköllä syksyn 2024 barometrista.

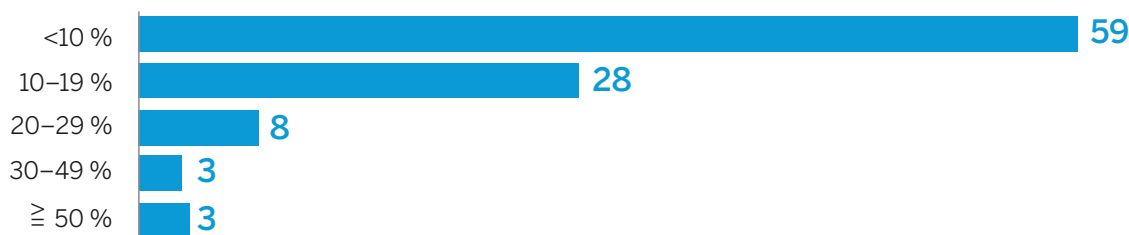
Kasvua tai voimakkaasti kasvua hakevien yritysten osuus rakentamisen toimialalla on vain 30 prosenttia, mikä johtuu alan pitkään kestäneestä vai-

keasta suhdannetilanteesta. Kaupan toimialalla kasvuhakuisia on 40 prosenttia ja palveluiden toimialalla 39 prosenttia pk-yrityksistä.

Kasvua hakevien yritysten määrä korreloi selvästi yrityksen henkilöstön määrän kanssa. Mitä suurempi yritys, sitä todennäköisemmin se tavoittelee kasvua. Samoin nuoremmat yritykset ovat odotetusti keskimäärin vanhoja yrityksiä useammin kasvuhakuisia. Vuoden 2019 jälkeen perustetuista pk-yrityksistä 42 prosenttia on kasvuhakuisia ja 12 prosenttia voimakkaasti kasvuhakuisia.

Pidempään toimineilla yrityksillä on ollut enemmän aikaa kasvaa, ja kasvuhakuisuus on keskimäärin yleisempää uusilla tai maantieteellisesti laajemmilla markkinoilla toimivien yritysten keskuudessa. On perusteltua toteuttaa kehittämis- ja politiikkatoimia, jotta nykyistä suurempi osa pienemmistä yrityksistä löytäisi kasvupolulle.

Kuva 13: Liikevaihdon kasvutavoite kyselyä edeltävänä vuonna, %

Taulukko 16: Yritysten kasvuhakuisuus, %

	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitetta	Toimintansa lopettava
Kaikki yritykset	6	32	33	25	4
Toimialoittain					
Teollisuus	8	35	33	22	2
Rakentaminen	2	28	33	31	5
Kauppa	5	35	41	14	4
Palvelut	7	32	31	27	4
Kokoluokittain					
alle 5 henkilöä	3	27	31	34	6
5–9 henkilöä	5	37	40	16	2
10–19 henkilöä	11	41	38	8	2
20–49 henkilöä	13	44	36	7	0
yli 50 henkilöä	23	50	21	6	0
Perustamisvuoden mukaan					
ennen 1990	2	28	38	26	5
1990–1999	5	27	34	29	5
2000–2009	4	29	35	27	5
2010–2019	7	36	31	23	2
2019 jälkeen	12	42	26	16	4

4.2 UUSIUTUMINEN

Yleisen taloustilanteen odotettu käänne viivästyti, kun rakentamisen ja teollisuuden vaikeudet jatkuivat. Vuoden 2024 aikana inflaatiokehitys oli suotuisaa ja korkotaso laski. Kuluttajien ja yritysten luottamus ovat sen sijaan edelleen olleet alamaissa, mikä on osaltaan heikentänyt suhdannetilannetta. Osan yrityksistä matalasuhdanne pakottaa uusiutumaan, osalle se on mahdollisuus toteuttaa muutenkin suunnitteilla olleita uudistuksia.

Pk-yrityksistä 24 prosenttia on ottanut käyttöön uutta teknologiaa viimeisen vuoden aikana, mikä on kahdeksan prosenttiyksikköä enemmän kuin syksyn 2024 pk-barometrissa. Investointeja esimerkiksi koneisiin, laitteisiin tai tietotekniikkaan tehtiin 67 prosentissa yrityksistä. Nopea teknologinen kehitys ja haastava taloudellinen ympäristö korostavat myös tarvetta organisoida työtä uudella tavalla yrityksen sisällä. Tällaisiin toimiin on ryhdytty 48 prosentissa pk-yrityksistä. Uudistumishalukkuus ilmenee myös siinä, että 32 prosenttia yrityksistä on tuonut markkinoille uusia tuotteita tai palveluita. Erilaisia uudistumistoimia tehtiin keskimääräistä enemmän teollisuuden pk-yrityksissä.

Hieman yli puolet pk-yrityksistä on kouluttanut olemassa olevaa henkilöstöään. Nopeasti kehittyvässä maailmassa osaava henkilöstö on avainasemassa yritysten menestyksen kannalta. Sen sijaan uuden henkilöstön palkkaaminen uusiutumistoina on tasoittunut uudelle, aiempaa vähäisemmälle tasolle. Kevästä 2024 asti uutta henkilöstöä uusiutumistoina palkkaavien pk-yritysten osuus on ollut 35 prosenttia pk-yrityksistä, kun syksyllä 2023 se oli 37 prosenttia ja vielä 2023 keväällä 40 prosenttia.

Uudet ideat ja innovaatiot syntyvät tyypillisesti erilaisissa verkostoissa. Keskeistä on osaaminen, joka liittyy toimintaympäristöihin, nopeisiin päätöksiin, markkinointiin ja myyntiin. Laajentuminen uusille markkinoille ja uusien liiketoimintamallien käyttöönotto on edellytys verkostojen laajentamiselle ja uusiin toimintaympäristöihin tutustumiselle. Siksi on huolestuttavaa, että vain 16 prosenttia yrityksistä on ottanut käyttöön uusia liiketoimintamalleja, joskin osuus on noussut hieman syksyn 2024 tilanteesta.

Taulukko 17: Yritysten tekemät uusiutumistoimet, %, */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Investoinnit (esim. koneisiin, laitteisiin tai tietotekniikkaan)	67	69	69	65	67
Uuden henkilöstön palkkaaminen	35	39	35	32	35
Henkilöstön koulutus	55	45	50	50	59
Työn organisointi uudella tavalla	48	51	41	53	48
Uusien tuotteiden tai palveluiden lanseeraaminen	32	44	15	42	33
Laajentuminen uusille markkinoille	20	26	17	18	20
Uusien teknologioiden käyttöönotto	24	27	18	21	27
Uusien liiketoimintamallien käyttöönotto	16	17	11	19	17
Toiminnan laajentaminen uusille toimialoille	12	13	13	9	13
Vähennetty riippuvuutta kansainvälisistä tuotantoketjuista	3	6	2	4	2

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

4.3 KANSAINVÄLISTYMINEN

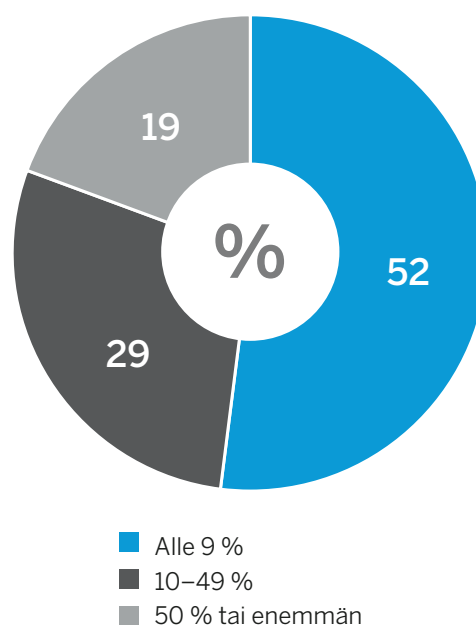
Kansainvälisyys on usealle pk-yritykselle avain menestykseen. Yhä useammalle yritykselle se on myös elinehto. Monella toimialalla Suomen kotimarkkinat ovat suhteellisen rajalliset, joten kasvua on haettava ulkomailta. Kansainvälisille markkinoille lähteminen ja siellä menestyminen on erittäin suuri ponnistus pienelle ja keskikokoiselle yritykselle, puhumattakaan mikroyrityksistä, joita on 95,7 prosenttia Suomen yrityksistä. Kansainvälisessä kilpailussa pärjäävät yritykset ovat keskimääräistä tuottavampia ja sitä kautta kasvavat nopeammin.

Suoraa vientiä harjoittavista yrityksistä vajaalla viidenneksellä viennin kokonaisosuus liikevaihdosta on vähintään 50 prosenttia, ja vientitoiminta on siten yrityksen ensisijainen liikevaihdon lähde. Hieman yli puolella kansainvälistyneistä yrityksistä viennin osuus liikevaihdosta jää alle kymmeneen prosenttiin ja vajaalla kolmanneksella viennin osuus kokonaisliikevaihdosta sijoittuu välille 10–49 prosenttia. Vaikka yritysten viennin osuus liikevaihdosta jäisikin pieneksi, niin vientitoiminnan vaikutus on todennäköisesti näillekin yrityksille liikevaihto-osuuttaan merkittävämpi. Erityisesti näin on, jos talouden kehitys on vientialueella positiivisempaa kuin kotimaisella päämarkkina-alueella.

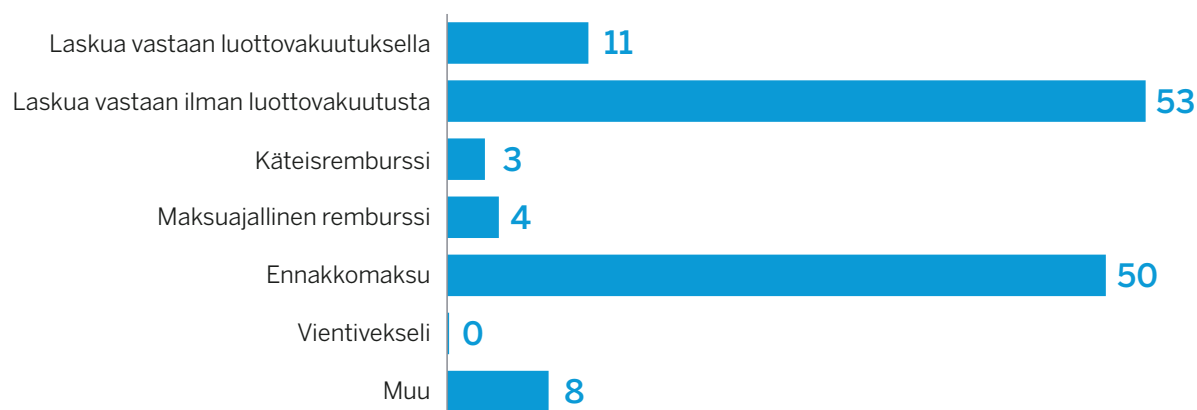
Pk-yritykset vievät tuotteitaan tai palveluitaan yleisesti ennakkomaksua vastaan. Näin tekee enää 50 prosenttia yrityksistä. Osuus on laskenut jo syk-

systä 2023 alkaen, heijastaen lievää varovaisuuden hälvenemistä. Lisäksi on huomionarvoista, että jopa 53 prosenttia yrityksistä ilmoittaa toimivansa laskua vastaan ilman luottovakuutusta. Yritysten käytänteet voivat luonnollisesti myös vaihdella riippuen vastapuolesta ja kohdemaasta.

Kuva 14: Viennin osuus kokonaisliikevaihdosta, %

Kuva 15: Vientikaupan rahoitusinstrumenttien käyttö, %

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5. Toimintaympäristö

5.1 PK-YRITYSTEN RAHOITUS

Hitaasti kasvuun lähtenyt talous yhdistettynä kotimaisen kulutuksen vaimeaan kehitykseen heikentää monen pk-yrityksen taloudellista tilaa. Tämä osaltaan heikentää yritysten luottokelpoisuutta. Nämä seikat yhdistettynä pankkitoiminnan tiukentuneeseen sääntelyyn näkyvät pk-yritysten ulkoisen rahoituksen käytössä: barometrin mukaan selvästi alle puolella pk-yrityksistä on lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta. Suhteessa syksyn barometriin ulkoisen rahoituksen käyttö on lievästi laskenut. Lainaa pankista tai muusta rahoituslaitoksesta omaavien pk-yritysten osuus on kuitenkin kokonaisuudessaan muuttunut viime vuosien aikana hyvin vähän

Yksi Suomen pankkisektorin erityispiirteitä on sen keskittyneisyys. Tämä piirre näkyy luonnolli-

sesti myös pk-yritysten rahoituspalvelujen saannissa. Kaksi suurinta toimijaa vastasivat tämän barometrin mukaan 71 prosentista pk-yritysten palveluista yrityksen pääpankkina. Markkinoiden keskittyneisyydellä on suuri vaikutus esimerkiksi siihen, miten pk-yritykset kykenevät kilpailuttamaan rahoitustaan. Sektorin keskittyneisyyden lisäksi myös yksittäisen pankin palvelut keskittyvät yhä harvempiin toimipisteisiin. Tämä asettaa osaltaan haasteita pk-yritysten pankki- ja rahoituspalvelujen saatavuudelle..

Rahoituksen saatavuus näyttäisi lievästi parantuneen viime syksyn tasolta. Viimeisen 12 kuukauden aikana rahoitusta ottaneiden määrä on kasvanut hieman edellisestä barometrissa. Pk-yrityksistä 22 prosenttia raportoi ottaneensa viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana ulkoista rahoitusta. Kas-

Taulukko 18: Ulkoisen rahoituksen yleisyys, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On lainaa	41	50	45	50	37
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
On lainaa	33	48	56	58	73

Kuva 16: Yrityksen pääpankki, %

vua syksystä on kaksi prosenttiyksikköä.

Tällä kierroksella kahdeksan prosenttia pk-yrityksistä kertoi, että ei ole hakenut rahoitusta viimeisen 12 kuukauden aikana, vaikka sille olisi ollut tarvetta. Luku on noussut prosenttiyksiköllä syksystä ja sen voidaan katsoa olevan kohtuullisen korkealla tasolla. Samaan aikaan on hyvä huomata, että rahoitusta hakeneista yrityksistä vain viisi prosenttia kertoi saaneensa kielteisen rahoituspäätöksen. Vaikuttaa siltä, että osa rahoitusta tarvitsevista pk-yrityksistä ei hae rahoitusta. Syynä hakemattomuuteen ovat ensisijaisesti kireät vakuusvaatimukset, rahan korkea hinta ja rahoituksen huono yleinen saatavuus.

Pankkien yrityslainoja koskeva luottopoliitiikka on kiristynyt edelleen. Pk-yrityksistä 70 prosenttia katsoo rahoittajien muuttaneen luottopoliittikkaa kiristävään suuntaan. Merkittävimmät syyt rahoitusolojen kiristymiseen ovat kiristyneet vakuusvaatimukset ja 2010-luvun tasoa korkeammaksi jääneet korot. Tämän lisäksi oman pääoman vaatimus on noussut.

Merkittävin muutos tapahtui kuitenkin rahoituksen yleisessä saatavuudessa. Pk-yrityksistä 43 prosenttia ilmoitti rahoituksen yleisen saatavuuden heikentyneen. Nousua vuoden takaiseen oli peräti seitsemän prosenttiyksikköä ja kahdessa vuodessa nousua on jo 13 prosenttia. Huolestuttavaa tilanteessa

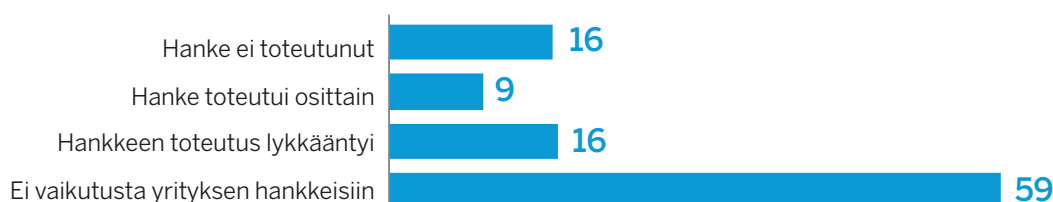
Taulukko 19: Ulkoisen rahoituksen hankkimisen tarve viimeisen 12 kk aikana, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Kyllä, ja saanut rahoitusta	22	26	24	24	20
Kyllä, mutta ei ole saanut rahoitusta	5	4	4	6	5
Kyllä, mutta jättänyt hakematta rahoitusta	8	10	9	9	8
Ei ole ollut tarvetta	66	61	62	64	68

Taulukko 20: Syyt miksi ei ole saanut tai on jättänyt hakematta rahoitusta, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Rahan korkea hinta	22	22	24	24	21
Kireät vakuusvaatimukset	25	27	30	31	21
Rahoituksen huono yleinen saatavuus	21	22	18	18	22
Vientisaatavien vakuuttamisen vaikeus	0	0	0	0	0
Laina-ajan lyhyys	1	2	2	1	1
Korkea oman pääoman vaatimus	9	5	9	9	10
Muu syy	22	22	16	17	25

Kuva 17: Rahoituksen ehtojen ja saatavuuden vaikutus hankkeiden toteutumiseen, % yrityksistä, joilla ollut tarve hankkia rahoitusta edellisen 12 kk aikana

on se, että rahoittajien luottopolitiikan kiristyminen näkyy voimakkaimmin suurempien ja kasvuhakuis- ten yritysten kohdalla. Ulkoisen rahoituksen saata- vuusongelmat välittyvät suoraan näiden pk-yritys- ten mahdollisuuksiin investoida, kasvaa, kansainvä- listyä ja työllistää.

Oman pääoman merkitys rahoituksen saatavuus- dessa on korostunut samaan aikaan, kun talouden aktiiviteetin hidas toipuminen syö edelleen monen pk-yrityksen varoja. Koska oma pääoma vaikuttaa rahoitusriskiin, on oman pääoman puutteesta tullut merkittävä este saada rahoitusta. Lisäksi yrityksen vieraan pääoman rahoitukseen saattaa liittyä rahoit-usrakennetta koskevia erityisehtoja, joiden vuoksi oman pääoman muutoksilla voi olla välitön vaikutus jo olemassa olevan vieraan pääoman korkoon ja takaisinmaksuvaatimuksiin.

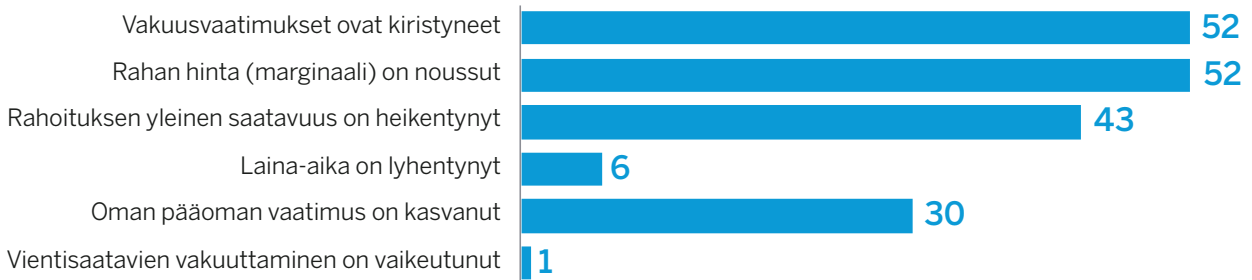
Rahoituksen käytössä ei ole suurta muutosta yri- tysten eri kokoluokissa. Osuudet ovat muuttuneet vain lievästi verrattuna edelliseen Pk-yritysbarmet- riin. Ainoa merkittävä muutos on tapahtunut 20–49 henkilöä työllistävässä pk-yrityksissä, joissa rahoituk- sen käyttö on lisääntynyt. Suurimmissa, yli viiden- kymmenen hengen pk-yrityksissä rahoituksen käyttö on yleisintä ja vastaavasti pienimmissä mikroyrityk- sissä keskimääräistä vähäisempää. Pienemmistä yri- tyksistä vain vajaa kuudennes on viimeisen vuoden aikana hankkinut pankki- tai muuta rahoitusta. Tämä osuus on kuitenkin kasvanut hieman viime syksystä.

Pk-yritykset aikovat hakea rahoitusta seuraavien 12 kuukauden aikana hieman enemmän kuin edel- lisen, syksyllä julkaistun barometrin aikaan. Nyt 20 prosenttia vastaajista aikoo hakea rahoitusta, kun loppuvuodesta osuus oli prosenttiyksikön pienempi.

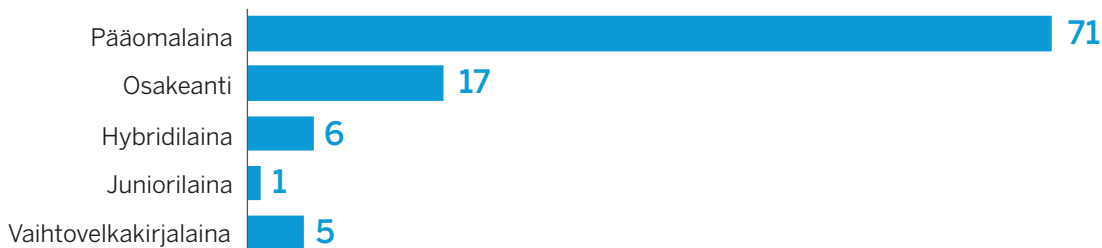
Kuva 18: Rahoittajien luottopolitiikan kiristyminen viimeisen 12 kuukauden aikana, %

Kuva 19: Miten luottopolitiikka on kiristynyt, %

Kuva 20: Oman pääoman ehtoisen rahoituksen lähteet, %

Muutoksen taustalla on kaupan yritysten aiempaa suurempi tarve hakea rahoitusta. Sen sijaan muilla päätoimialoilla rahoituksen ottamisaikomukset ovat säilyneet ennallaan. Kehitys ei ole kuitenkaan oleellisesti muuttanut toimialojen välisiä eroja. Yleisimmin rahoitusta aiotaan perinteiseen tapaan ottaa teollisuudessa.

Yritysten kokoluokittain tarkasteltuna aikomuksissa hakea rahoitusta ei ole merkittäviä eroja edelliseen barometriin verrattuna. Merkittävästi on muuttunut ainoastaan 10–19 henkilöä työllistävien pk-yritysten aikomukset, jotka ovat nousseet selvästi. Sen sijaan kaikissa muissa kokoluokissa pk-

yritysten rahoitusaikomukset ovat säilyneet lähes ennallaan. Positiivista rahoituksenottamisaikomuksissa on se, että kasvuhakuisten yritysten kiinnostus ulkoista rahoitusta kohtaan on kasvanut varsin selvästi. Kasvua on peräti yhdeksän prosenttiyksikköä viime syksystä.

Rahoituksen ottamisaikomusten vaimean kehityksen taustalla näkyy se, että talouskasvu on heikkoa, epävarmuus tulevasta talouskehityksestä suurta ja sen seurauksena investointiaktiivisuus alhaista. Näiltä osin näkymät ovat säilyneet lähes edellisen barometrin tasolla. Pk-yritysten taloudellisen tilanne näyttäisi vakiintuneen vähitellen. Tämä näkyy siinä,

Taulukko 21: Ulkoisen rahoituksen ottamisaikomukset, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Aikoo ottaa rahoitusta	20	28	20	21	19
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Aikoo ottaa rahoitusta	14	23	30	35	49

Kuva 21: Ulkoisen rahoituksen käyttötarkoitus, % yrityksistä, jotka aikovat ottaa rahoitusta seuraavan 12 kuukauden aikana * /

* / Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

että rahoitusta käyttöpääomaksi hakevien yritysten osuus on vakiintunut. Niistä pk-yrityksistä, jotka aikovat hakea rahoitusta, 21 prosenttia hakee sitä yrityksen heikosta tilanteesta johtuvaksi käyttöpääomaksi. Muutosta syksystä ei ollut.

Kone- ja laiteinvestointeihin rahoitusta aikoo hakea 49 prosenttia ulkoisen rahoituksen lisäystä suunnittelevista. Aikomukset ovat säilyneet edellisen barometrin tasolla. Positiivista on havaita, että hieman aiempaa enemmän rahoitusta haetaan vientikauppoihin. Kasvuhankkeisiin rahoitusta aikoo hakea 23 prosenttia, eli prosenttiyksikön vähemmän kuin edellisessä barometrissa.

Yritysrahoituksen rakenne muuttuu hyvin hitaasti. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituksessa yleistä ja tässä barometrissa sen osuus on edelleen pysynyt korkealla tasolla. Finnvera, Business Finland ja ELY-keskukset ovat säilyttäneet asemansa pankkilainojen tärkeimpinä vaihtoehtoina.

Finnveran rooli pankkilainojen vaihtoehtona ja täydentäjänä on hieman kasvanut ja joka viides rahoituksen hakua suunnittelevista kertoo kääntyvänsä Finnveran puoleen. Finanssikriisin pahimpien vaiheiden aikana osuus oli noin 15 prosenttiyksikköä suurempi. Huomionarvoista tässä barometrissa on se, että rakennusyritysten kiinnostus on selvästi kas-

Taulukko 22: Ulkoisen rahoituksen tärkein aiottu käyttötarkoitus toimialoittain %, */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Tieto- ja viestintä- tekniikkalaitte/ohjelmistot	6	5	2	7	6
Muut koneet- ja laitteet/ rakennusinvestoinnit	49	47	61	29	53
Kehittämishankkeisiin, ml. henkilöstön osaaminen	15	20	10	14	16
Käyttöpääomaksi kasvuun tai kansainvälistymiseen	23	28	16	33	21
Käyttöpääomaksi suhdeteista/ taloudellisista syistä johtuen	21	17	29	36	15
Omistusjärjestelyt/ yrityskaupat	6	7	4	7	7
Vientikauppojen rahoittaminen	3	8	2	2	3
Muu tarkoitus	10	10	11	11	9

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

vanut Finnveraa kohtaan ja yhdessä teollisuuden kanssa ne ovat selvästi kiinnostuneempia Finnverasta rahoittajana, kuin kauppa tai palvelut.

Pankkirahoitusta hakeneista jo yli kolmannes, eli 34 prosenttia, kertoi että rahoituksen saatavuus edellytti Finnveran takausta. Osuus nousi viime syksystä kaksin prosenttiyksikköä. Yhtenä syynä kasvuun saattaa olla se, että pankeissa on yleistynyt derisking-ilmio, jossa finanssilaitos pyrkii riskien hallitsemisen sijaan välttämään asiakkuuteen liittyvää riskiä. Finnveran takausten osuus oli korkein voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä, joista kaksi kolmesta tarvitsi Finnveran takauksen. Pankkirahoitusta hakeneista 10–19 hengen yrityksistä yli 45 prosenttia vastasi, että Finnveran takaus oli rahoituksen saamisen edellytyksenä.

Barometrin tulokset osoittavat, että ennen koronapandemiaa vähitellen monipuolistumassa ollut yritysrahoitus on sittemmin kokenut takaiskun.

Yrittäjät näyttävät joutuvan turvautumaan pääasiassa pankkien rahoituspalveluihin. Tämä on valitettavaa, sillä perinteisen pankkirahoituksen saatavuus yrityksille on hankaloitunut ja uhkaa hankaloitua jatkossa lisää. Siksi on tärkeää saada uudenlaisia rahoitusmuotoja ja -lähteitä pk-yrityksille.

Haastavaa tilanteessa on se, että pk-yritysbarometrissa toiseen uusista rahoituslähteistä merkittävin näyttää olevan pikaluottoyritykset. Tällä kierroksella niitä on käyttänyt kuusi prosenttia pk-yrityksistä. Määrä laski hieman viime syksystä, mutta kertoo karua kieltä pk-yritysten rahoituslähteiden monipuolistumisesta. Vaikka on selvää, että pikaluottoyritysten tarjoamalle rahoitukselle on tarvetta tietyissä yritysryhmissä, niiden tarjoaman rahoituksen ehdot ovat hyvin vaihtelevat, ja osalla korot ovat erittäin korkeat. Pikaluottoyritysten yrityslainoissa korkotasoa ei ole samalla tavalla rajoitettu kuin kuluttajille annettavassa rahoituksessa.

Kuva 22: Rahoitus edellytti Finnveran takausta, %

Taulukko 23: Ulkoisen rahoituksen aiotut lähteet, % */

	Pankki	Rahoitusyhtiö	Finnvera	ELY-keskus	Business Finland	Yksityinen henkilösijoittaja	Pääomasijoitusyhtiö	Vakuutusyhtiö	Tesi	Joukkorahoitus	Velkakirjat	Listautuminen	Pikaluottoyitys
Kaikki yritykset	63	33	20	13	13	10	8	3	1	1	1	0	5
Toimialoittain													
Teollisuus	69	26	25	21	26	8	7	2	0	0	1	0	3
Rakentaminen	59	37	17	4	8	7	10	10	1	0	1	0	3
Kauppa	68	29	19	7	8	6	6	1	0	0		0	12
Palvelut	60	35	20	16	13	12	8	2	1	2	1	0	3
Kasvuhakuisuuden mukaan													
Voimakkaasti kasvuhakuiset	55	15	39	26	36	28	23	1	4	1	1	0	2
Kasvuhakuiset	69	33	21	14	13	7	6	4	1	1	1	0	6
Asemansa säilyttäjät	63	40	14	8	4	5	2	4	0	1	0	0	4
Ei kasvutavoitetta	51	43	4	4	2	5	10	3	0	1	0	0	4
Perustamisvuoden mukaan													
ennen 1990	69	41	9	10	7	2	3	4	0	0	0	0	3
1990–1999	59	33	20	7	8	7	4	5	0	1	0	0	2
2000–2009	59	31	21	12	10	13	11	1	1	1	0	0	6
2010–2019	63	30	24	17	15	13	11	3	1	1	1	0	5
2019 jälkeen	60	29	27	17	26	18	12	3	4	4	2	0	9

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.2 MAKSUVAIKEUDET

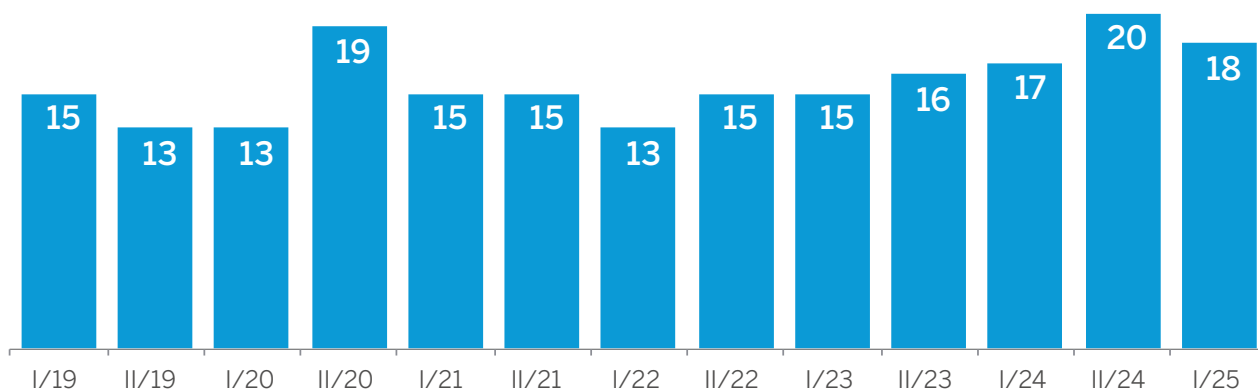
Vuosi 2024 oli monelle pk-yritykselle haastava talouden kasvuun lähdön siirtyessä eteenpäin kerta toisensa jälkeen vuoden edetessä. Siihen nähden maksuvaikeuksissa olevien yritysten määrän kehitys oli lievä positiivinen yllätys. Tällä kertaa 18 prosenttia yrityksistä raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Laskea syksystä on kaksi prosenttiyksikköä.

Eniten maksuvaikeuksia on kaupan alalla, jolla yrityksistä joka viides raportoi vaikeuksista hoitaa maksujaan viimeksi kuluneen kolmen kuukauden aikana. Maksuvaikeuksien kehityksessä ei toimialojen välillä kuitenkaan ole merkittäviä eroja, vaan kai-

killä päätoimialoilla palveluja lukuun ottamatta maksuvaikeudet ovat suunnilleen samalla tasolla. Palveluissa maksuvaikeuksista kärsi hieman harvempi, eli joka kuuden yritys.

Työllisyyden ja talouskasvun näkökulmasta on haastavaa, että voimakkaasti kasvuhakuisilla yrityksillä maksuvaikeudet ovat jossain määrin yleisempiä kuin muilla pk-yrityksillä. Yritysten elinkaar-näkökulmasta on negatiivista havaita, että nuorempien yritysten tilanne on edelleen hieman heikentynyt ja ne kamppailevat maksuongelmien kanssa aikaisempaa useammin, sekä useammin kuin muut pk-yritykset.

Kuva 23: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet viimeisen 3 kuukauden aikana, %

Taulukko 24: Pk-yritysten omat maksuvaikeudet, %

Toimialoittain					
	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Yrityksellä maksuvaikeuksia	18	21	21	21	16
Kasvuhakuisuuden mukaan					
	Voimakkaasti kasvuhakuiset	Kasvuhakuiset	Asemansa säilyttäjät	Ei kasvutavoitteita	Toimintaansa lopettavat
Yrityksellä maksuvaikeuksia	21	18	19	14	33
Kokoluokittain					
	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Yrityksellä maksuvaikeuksia	18	18	19	19	18
Perustamisvuoden mukaan					
	ennen 1990	1990–1999	2000–2009	2010–2019	2019 jälkeen
Yrityksellä maksuvaikeuksia	16	17	17	20	19

5.3 TYÖLLISTÄMINEN JA OSAAVAN TYÖVOIMAN TURVAAMINEN

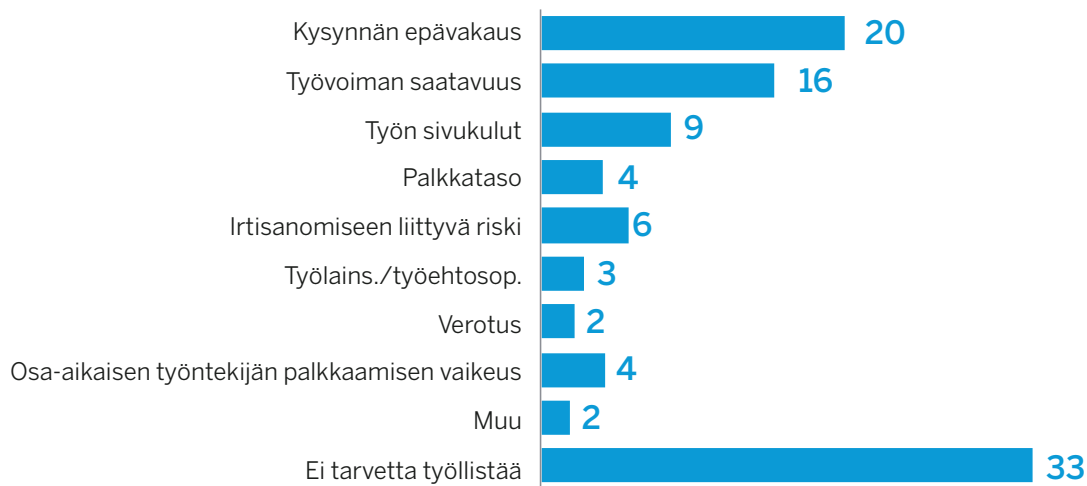
Työvoiman saatavuus on edelleen yksi keskeisimmistä syistä siihen, miksi yritykset eivät palkkaa lisätyövoimaa. Noin puolet pk-yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden rajoittavan kasvua ainakin jossain määrin. Se on kasvun merkittävä este 11 prosentille pk-yrityksistä, ja 40 prosenttia kokee, että se rajoittaa kasvua jossain määrin. Työvoiman saatavuus koetaan kaikilla toimialoilla suurin piirtein yhtä haasteelliseksi. Mitä kasvuhakuisempi yritys

on, sitä todennäköisemmin työvoiman saatavuus koetaan esteeksi.

Henkilöstön osaamiseen panostaminen sekä alihankinta- ja toimittajaverkostojen hyödyntäminen ovat keskeisimpiä tapoja turvata osaavan työvoiman saatavuus. Henkilöstön osaamisen kehittämiseen panostetaan suhteellisesti eniten palveluissa ja kaupassa. Alihankintaverkostojen rakentaminen on yleisintä rakentamisessa.

Enää hieman alle kolmannes yrityksistä näkee

Kuva 24: Työllistämisen pahin este, % pk-yrityksistä

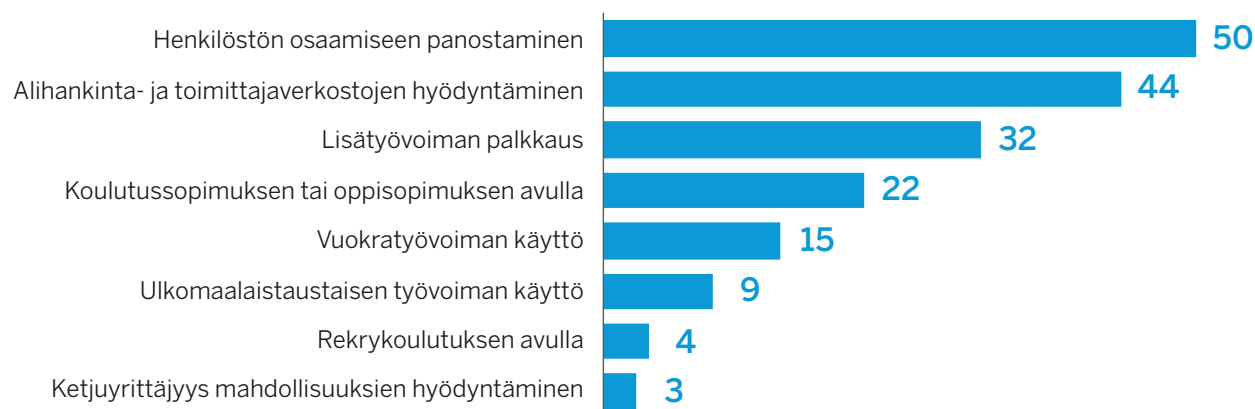
Taulukko 25: Pk-yrityksen työllistämisen pahin este, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Ei tarvetta työllistää	33	26	27	30	37
Pahin este niissä yrityksissä, joissa tarvetta työllistää					
Kysynnän riittämättömyys tai epävakaumus	20	30	25	22	17
Palkkataso	4	4	3	5	4
Työn sivukulut	9	6	8	10	9
Irtisanomiseen liittyvä riski	6	7	10	7	4
Muu lainsäädäntö tai työehtosopimus	3	3	4	2	3
Työvoiman saatavuus	16	16	16	15	16
Verotus	2	1	2	3	2
Osa-aikaisen työntekijän palkkaamisen vaikeus	4	4	3	4	5
Muu	2	1	1	2	2

keskeisenä keinona osaavan työvoiman saannin varmistamiseksi lisätyövoiman palkkaamisen, kun vielä syksyllä 2023 osuus oli yli 40 prosenttia. Myös koulutus- ja oppisopimusten hyödyntäminen ja vuokratyövoiman käyttö ovat pk-yrityksille tärkeitä keinoja osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi.

Ulkomaalaistaustaista työvoimaa käytetään työvoimapulan lievittämiseen vähiten kaupan alalla. Yleisintä se on teollisuudessa, missä 13 prosenttia pk-yrityksistä turvaa osaavan työvoiman saannin palkkaamalla ulkomaalaistaustaista työvoimaa.

Kuva 25: Keinot varmistaa osaavan työvoiman saanti, %

* / Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 26: Osaavan työvoiman saatavuuden vaikutus, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
On kasvun merkittävä este	11	12	13	9	10
Rajoittaa jossain määrin kasvua	40	42	44	39	39
Yritys saa riittävästi osaavaa työvoimaa	49	46	42	51	50

* / Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.4 SUHDANNETILANTEeseen SOPEUTUMINEN

Vaikea ja nopeasti muuttuva toimintaympäristö heijastuu yritysten sopeuttamistarpeeseen. Nyt jo lähes joka neljäs yritys suunnittelee sopeuttamistoimia. Tarve on noussut vuoden takaisesta kolme prosenttiyksikköä. Sopeuttamistarve on kasvanut eniten vähintään 50 henkilöä työllistävillä yrityksillä. Toimialoittain tarkasteltuna sopeuttamistarve on suurin teollisuudessa ja rakentamisessa, vähäisintä sopeuttamisen tarve on palveluissa.

Lomautukset ja erilaiset työaikajärjestelyt ovat suunnitelluista sopeuttamistoimista yleisimpiä. Lomautuksia suunnitellaan teollisuudessa ja rakentamisessa selvästi kauppaa ja palveluita enemmän. Työaikajärjestelyjä sen sijaan suunnitellaan rakentamisessa muita toimialoja harvemmin.

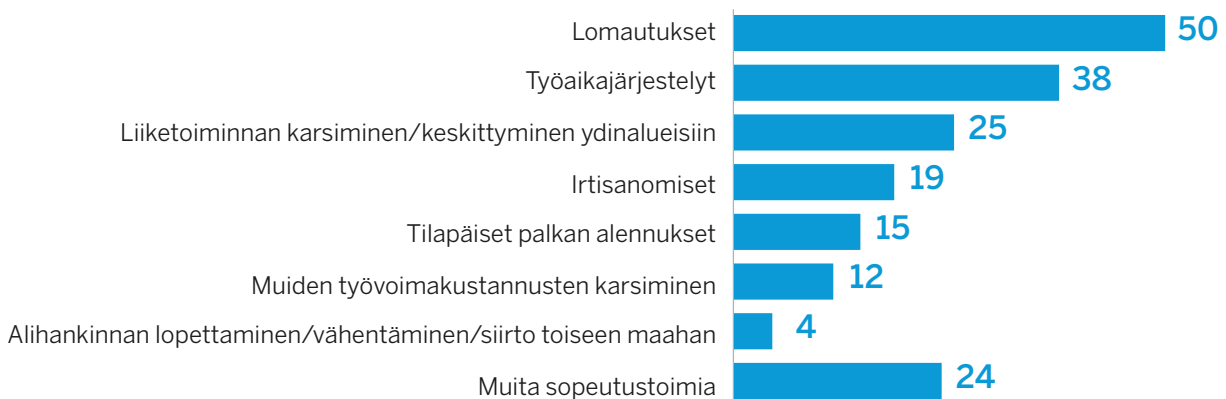
Suunnitelmat koronapandemian aikana yleistyneistä tilapäisistä palkan alennuksista ovat lisääntyneet hieman vuoden takaisesta. Niitä aiotaan käyttää toimena 14 prosentissa sopeuttamistarvetta kokevista yrityksistä, kun vuosi sitten osuus oli 11 prosenttia. Tilapäiset palkanalennukset ovat selvästi muita kokoluokkia yleisempiä kaikista pienimmissä ja kai-

kista suurimmissa pk-yrityksissä. 21 prosenttia alle viiden hengen ja 17 prosenttia vähintään 50 hengen yrityksistä suunnittelee sopeutustoimena tilapäisiä palkan alennuksia seuraavan vuoden aikana.

Irtisanomisia suunnitellaan 21 prosentissa niistä yrityksistä, joilla on tarve sopeuttaa toimintaa. Osuus on noussut kahdella prosenttiyksiköllä vuoden takaisesta ja 11 prosentilla kahden vuoden takaisesta. Yli-voimaisesti suurin osuus irtisanomisia suunnittelevia pk-yrityksiä on vähintään 50 henkilön yrityksissä, joissa 44 prosenttia sopeuttamistarvetta kokevista yrityksistä harkitsee sopeuttamistoimena irtisanomisia. Vielä vuosi sitten irtisanomisia suunniteltiin eniten 20–49 hengen yrityksissä.

Suunnitelmat koronapandemian aikana yleistyneistä tilapäisistä palkan alennuksista ovat vähentyneet hieman vuoden takaisesta. Niitä aiotaan käyttää toimena 12 prosentissa sopeuttamistarvetta kokevista yrityksistä, kun vuosi sitten osuus oli 14 prosenttia. Toimialoista tilapäiset palkanalennukset ovat yleisimpiä palveluissa.

Kuva 26: Pk-yritysten suunnittelemat sopeuttamistoimet, % pk-yrityksistä, jotka suunnittelevat tekevänsä toimia, */

*/ Vastajaat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 27: Pk-yritysten suunnittelemat sopeuttamistoimet toimialoittain, % */

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	23	28	34	25	18
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat suunnittelemassa					
Lomautukset	50	66	69	45	39
Irtisanomiset	19	14	20	26	16
Työaikajärjestelyt	38	35	29	39	42
Tilapäiset palkan alennukset	12	9	10	7	14
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	15	4	15	16	16
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	4	7	4	7	3
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	25	22	20	29	28
Muut	24	18	19	21	29

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Taulukko 28: Pk-yritysten suunnittelemat sopeuttamistoimet kokoluokittain, % */

	alle 5 henkilöä	5–9 henkilöä	10–19 henkilöä	20–49 henkilöä	yli 50 henkilöä
Suunnittelemassa sopeuttamistoimia	18	29	28	28	39
Sopeuttamistoimet yrityksissä, jotka ovat suunnittelemassa					
Lomautukset	27	67	70	72	78
Irtisanomiset	8	23	31	35	34
Työaikajärjestelyt	31	48	43	31	40
Tilapäiset palkan alennukset	18	9	4	3	4
Muiden työvoimakustannusten karsiminen	16	12	16	16	12
Alihankinnan vähentäminen tai siirtäminen	6	3	1	3	8
Liiketoiminnan karsiminen ja keskittyminen ydinalueelle	31	23	25	9	18
Muut	36	13	19	10	9

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.5 DIGITAALISUUS LIIKETOIMINNASSA

Pk-yritysten digitaalisten palveluiden ja työkalujen käyttöönoton vauhti näyttäisi yleisesti kiihtyneen sitten syksyn 2023, kun aiheesta kysyttiin edellisen kerran.

Verkkosivut ovat edelleen selvästi yleisimmin hyödynnetty digitaalinen työkalu liiketoiminnassa. Pk-yrityksistä 79 prosentilla on omat kotisivut ja sosiaalista mediaa käyttää liiketoiminnassaan 63 prosenttia yrityksistä. Molemmat osuudet ovat prosenttiyksikön sisällä syksyn 2023 barometrin vastaavista.

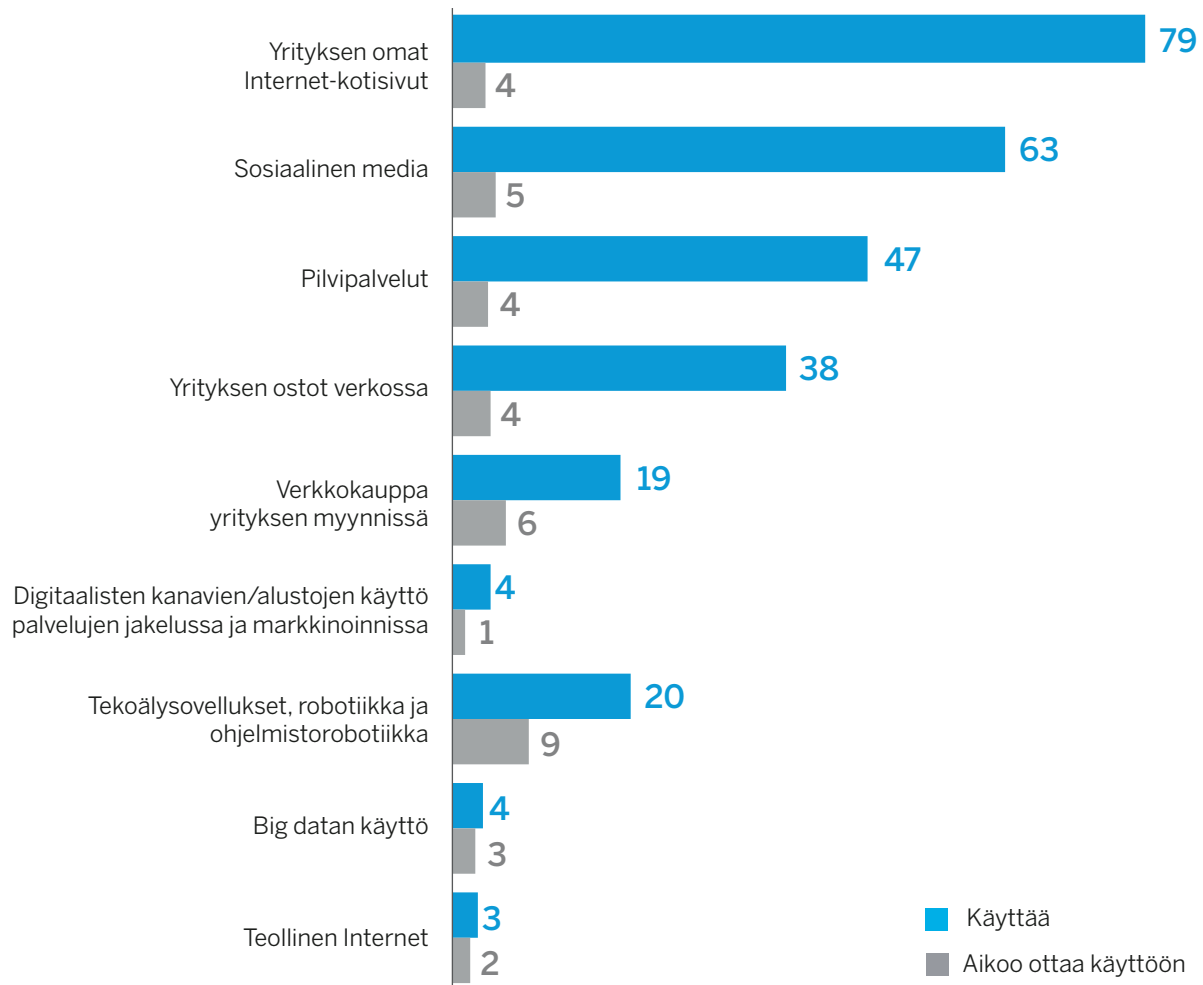
Seuraavaksi yleisimmin käytettyjä digitaalisia työkaluja ja palveluita ovat pilvipalvelut, joka on noussut neljällä prosenttiyksiköllä 47 prosenttiin. Yrityksen ostojen tekemistä verkossa harjoitti 38 prosenttia yrityksistä, mikä on kaksi prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2023. Verkkokaupan kautta myyn-

tiä tekee 19 prosenttia pk-yrityksistä. Osuus on pysynyt vakaana korona-ajan digiloikan jälkeen.

Sen sijaan tekoälysovellusten ja robotiikan käyttöosuus on noussut huomattavat yhdeksän prosenttiyksikköä, lähes kaksinkertaistuen vuoden 2023 syksystä päätyen 20 prosenttiin. Tätä suurta tekoälyloikkaa selittää luultavammin suuren yleisön saavuttaneen generatiivisen tekoälyn yleistymisen ja saavutettavuus.

Big datan ja teollisen internetin hyödyntäminen on pk-yrityksissä erittäin vähäistä, mutta lievää kasvua on havaittavissa. Nyt neljä prosenttia pk-yrityksistä käyttää big dataa verrattuna kahteen prosenttiin puolitoista vuotta aiemmin. Teollista internetiä hyödyntävien pk-yritysten osuus on kasvanut yhdellä prosenttiyksiköllä päätyen kolmeen prosenttiin.

Kuva 27: Digitaalisten työkalujen ja palveluiden käyttö, % */

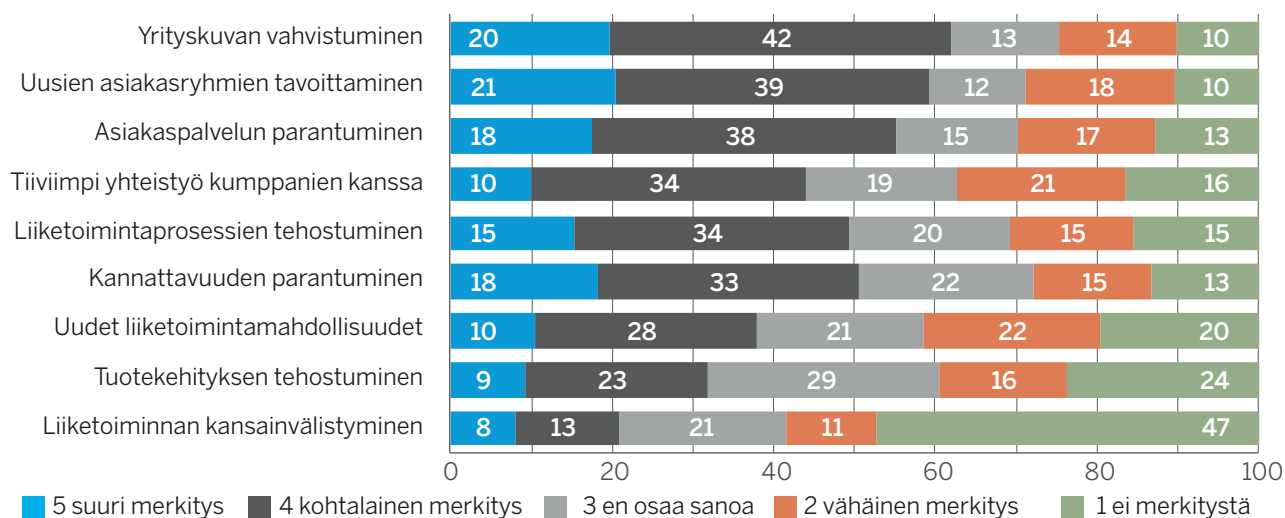
*/ Vastajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Liiketoiminnan digitalisoitumisen merkityksen nähdään olevan suurinta yrityskuvan vahvistumisen ja uusien asiakasryhmien tavoittamisen kannalta, vaikka merkittävästi aiempaa harvempi yritys näkee sillä olevan suurta tai kohtalaista merkitystä kyseisiin tekijöihin. Hieman aiempaa harvempi pk-yritys myös kokee liiketoiminnan digitalisoitumisella olevan suurta merkitystä uusien asiakasryh-

mien tavoittamisessa. Edelleen vähiten vaikutusta digitalisoitumisella nähdään olevan tuotekehityksen tehostumiseen, liiketoiminnan kansainvälistymiseen ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin.

Epävarmojen pk-yritysten määrä nousi jokaisen vastausvaihtoehdon kohdalla: "en osaa sanoa" vastanneiden pk-yritysten osuus oli 1–3 prosenttiyksikköä korkeampi kuin syksyllä 2023.

Kuva 28: Liiketoiminnan digitalisoitumisen merkitys, %

5.6 TEKÖÄLYN KÄYTTÖ PK-YRITYKSISSÄ

Pk-yritysbarometrissa tekoälyllä tarkoitetaan esimerkiksi generatiivisen tekoälyn työkaluja, kuten ChatGPT, Copilot, Gemini, Dall-E, sekä puheentunnistusta, tietokonenäköä, automatisoitua data-analyysia tai logistiikan optimointia, itseohjautuvia autoja, robotiikkaa tai prosessiautomaatiota.

Noin joka kolmas pk-yritys kokee tekoälyn käytön yrityksen toiminnan kannalta relevanttina nyt tai seuraavan vuoden aikana. Sen sijaan 46 prosenttia pk-yrityksistä ei koe tekoälyn käyttöä relevanttina.

Hieman yli puolet pienistä ja keskiuurista yrityksistä ei käytä lainkaan tekoälyä. Kuitenkin 12 prosenttia yrityksistä kertoo käyttävänsä tekoälyä säännöllisesti ja 30 prosenttia satunnaisesti. Eli 42 prosenttia pk-yrityksistä on vähintään kokeillut tekoälyn käyttöä. Tulos on linjassa tekoälyn käytön yleistymisen kanssa digitaalisten työkalujen ja palveluiden käytöstä kysyttäessä.

Ideoinnin avustaminen (58 %), kielikäännökset (57 %), viestintä (44 %) sekä markkinointi ja myyn-

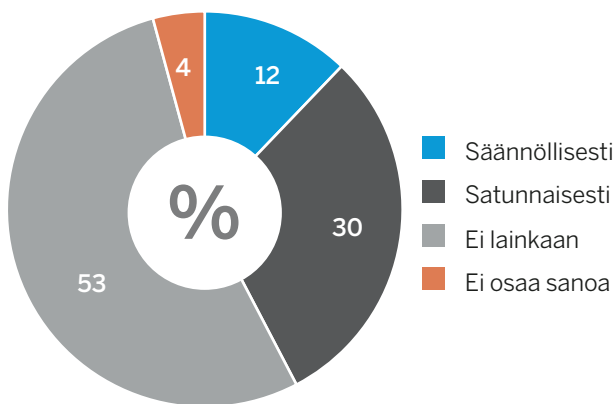
nin kasvattaminen (40 %) ovat yleisimmät tehtävät, joihin tekoälyä hyödynnetään. Muihin käyttötarkoituksiin tekoälyä käyttäneiden pk-yritysten osuudet jäävät alle 20 prosenttiin. Hieman alle viidennes pk-yrityksistä käyttää tekoälyä tuote- tai palvelukehitykseen tai laiteratkaisuihin ja noin joka kymmenes hallintoon ja asiakaspalveluun. Noin 14 prosenttia hyödyntää tekoälyä suurten datamassojen analysoinnissa ja kolme prosenttia rekrytoinnissa.

Lukujen perusteella generatiivisen tekoälyn käyttö yleistyy yritystoiminnassa, sillä monet julkisesti saatavilla olevat generatiivisen tekoälyn sovellukset sopivat käännöksiin, ideointiin, viestintään sekä myyntiin ja markkinointiin. Tekoälyn yleistymisen voi parantaa Suomen kilpailukykyä, mutta generatiivisen tekoälyn käytön ohella yrityksiä tulisi kannustaa kehittämään omia tekoälytoimintojaan sekä osallistumaan datatalouteen analysoimalla aineistoja ja kehittämällä tuotteita, palveluja tai laiteratkaisuja. Tekoälyä hyödyntävät pk-yritykset kokevat merkittä-

Taulukko 29: Tekoälyn käyttö koetaan yrityksen toiminnan kannalta hyödylliseksi, %

	Kaikki yritykset	Teollisuus	Rakentaminen	Kauppa	Palvelut
Kyllä	33	28	16	30	40
Ei	46	47	64	42	42
Ei osaa sanoa	21	25	20	27	19

Kuva 29: Tekoälyn käyttö, %

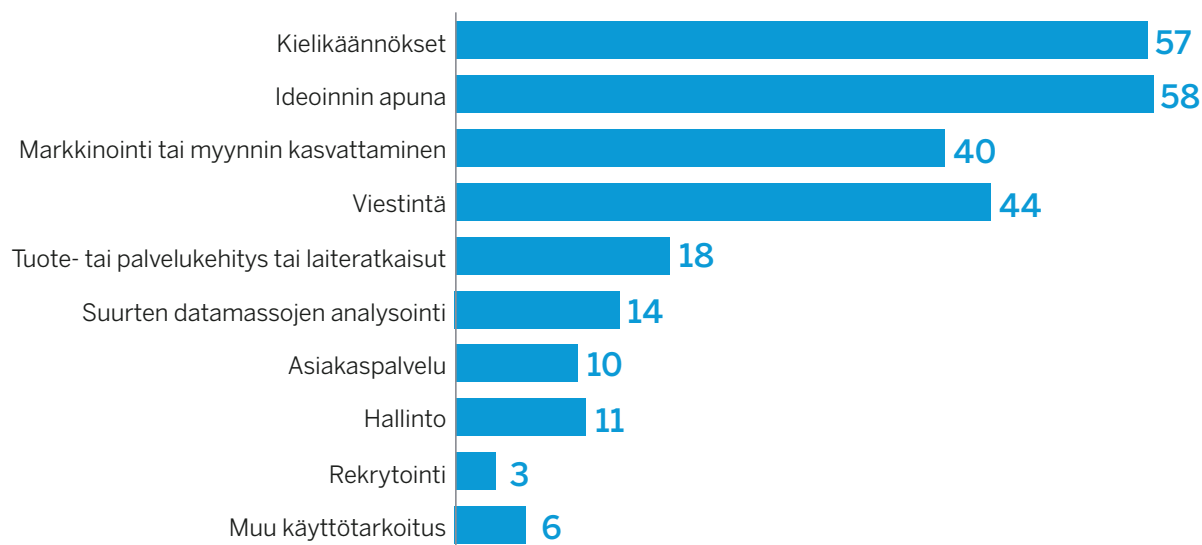
vimmät hyödyt työn tehostumisessa (35 %) ja ajan säästymisessä (33 %). Lisäksi 22 prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa hyötывänsä henkilöstöressurssien säästöistä. Hieman alle viidesosa pk-yrityksistä mainitsee tekoälyn hyötynä tuote- tai palvelukehityksen tehostumisen (19 %), asiakaspalvelun parantamisen (17 %) ja myynnin kasvun (17 %). Vain yksi prosentti pk-yrityksistä raportoi muita hyötyjä kuuden kysymyksessä mainitun lisäksi. On huolestuttavaa, että lähes puolet pk-yrityksistä ei koe saavansa tekoälyn käytöstä lainkaan yrityksen toimintaan liittyvää hyötyä. Suurin osuus on rakentamisessa, jossa 67 prosenttia pk-yrityksistä ei koe tekoälyllä olevan lainkaan yrityksen toimintaan liittyviä hyötyjä.

Suurimmaksi esteeksi tekoälyn käytölle koettiin tiedon tai osaamisen puute, josta raportoi 48 prosenttia pk-yrityksistä. Lähes neljäsosa ilmoitti tekoälyn käytön esteeksi ajanpuutteen (24 %) ja tietotur-

van vaarantumisen (23 %). Hieman alle viidennes pk-yrityksistä koki tekoälyn käytöstä syntyvät rahalliset kustannukset käytön esteeksi. Tässä tapauksessa ei kuitenkaan tiedetä, mikä tekoälytuote tai -sovellus on kyseessä, sillä keskimäärin generatiivisen tekoälyn sovellukset ovat nykyisin kohtuullisen edullisia.

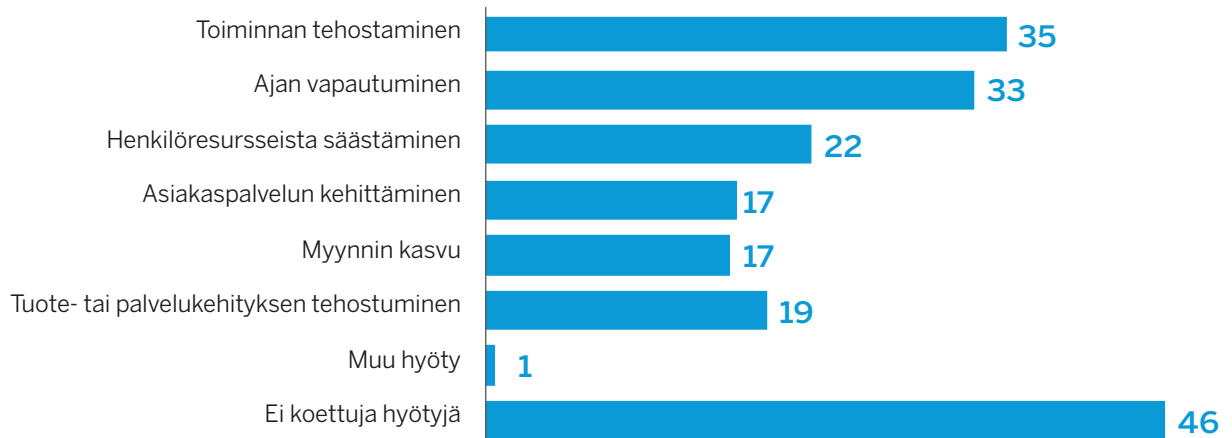
Noin 16 prosenttia pk-yrityksistä oli huolissaan tekoälyn käytön eettisyydestä ja yksityisyyden vaarantumisesta. Harvempi kantoi huolta lainsäädännön vaatimuksista (12 %). Lähes neljäsosa pk-yrityksistä ei näe tekoälyn käytölle esteitä. Osuus on merkittävästi pienempi kuin tekoälyä vähintään satunnaisesti käyttävien pk-yritysten osuus: vain 23 prosenttia pk-yrityksistä ei näe esteitä tekoälyn käytölle, mutta 42 prosenttia käyttää tekoälyä vähintään satunnaisesti. Moni pk-yritys siis käyttää tekoälyä kokemistaan esteistä ja riskeistä huolimatta.

Kuva 30: Tekoälyn käyttötarkoitukset, % */

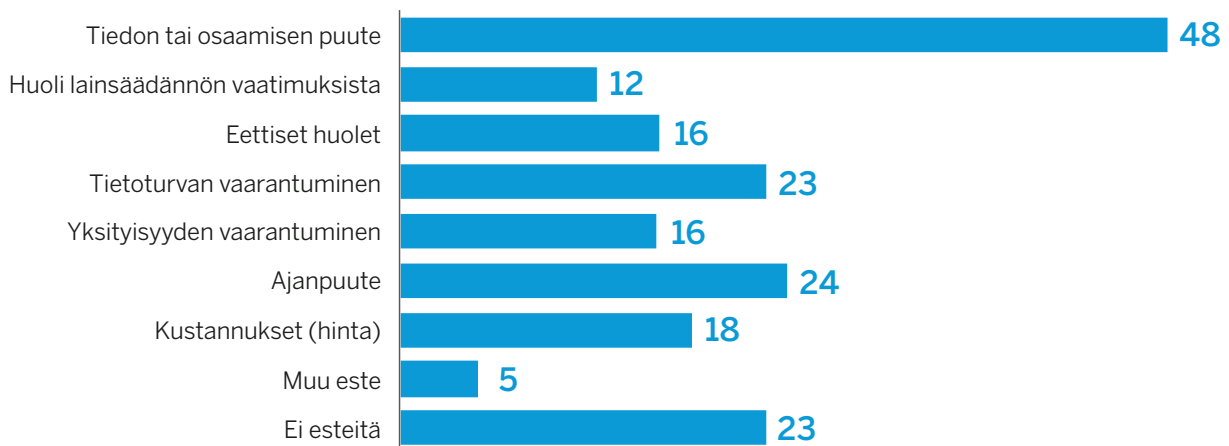
*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 31: Yrityksen toimintaan liittyvät tekoälyn hyödyt, % */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

Kuva 32: Tekoälyn käytön esteet, % */

*/ Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon.

5.7 OMISTAJANVAIHDOKSET

Omistuksen siirtäminen yrityskaupalla, sukupolvenvaihdoksella tai muulla tavalla luo yritystoiminnalle mahdollisuuden jatkua.

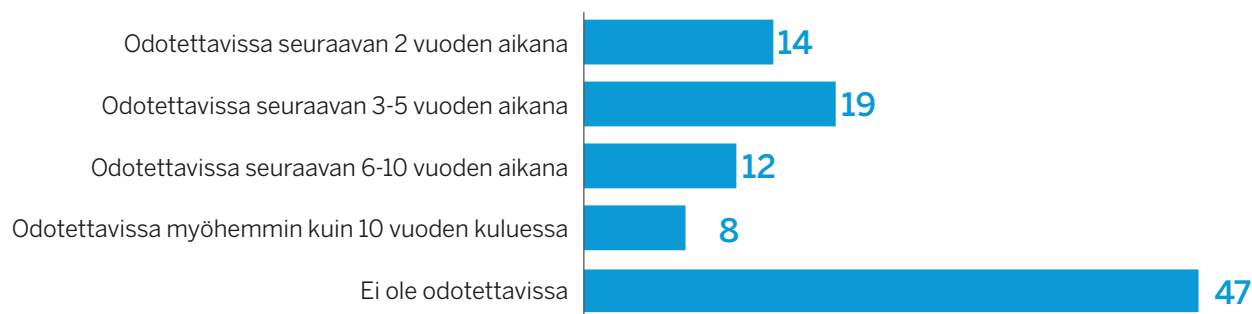
Lähitulevaisuudessa omistajavaihdosta harkitsevien pk-yritysten määrä on pysynyt suurin piirtein ennallaan. Kahden seuraavan vuoden aikana omistajanvaihdos on suunnitteilla 14 prosentilla yrityksistä, kun keväällä 2024 osuus oli yhden prosenttiyksikön suurempi. Yhteensä 45 prosenttia yrityksistä suunnittelee toteuttavansa omistajanvaihdoksen seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Suhteellisesti eniten omistajanvaihdoksia harkitaan tällä hetkellä teollisuudessa ja kaupan alalla,

missä noin joka kuudennessa pk-yrityksessä omistajanvaihdos on odotettavissa kahden seuraavan vuoden aikana. Palveluissa suunnitellaan suhteellisesti vähiten yrityksen omistajuuden siirtoa. Toimialan yrityksistä 13 prosentilla on aikeita omistajanvaihdokseen seuraavan kahden vuoden aikana.

Omistajanvaihdos mahdollistaa yrityksen saavutusten säilyttämisen ja yrityksen eteenpäin kehittämisen. Hieman yli puolet pk-yrityksistä seuraa aktiivisesti yrityksen arvon kehittymistä. Yleisintä tämä on voimakkaasti kasvuhakuisissa yrityksissä, joista 82 prosenttia haluaa pysyä ajan tasalla yrityksen arvosta.

Kuva 33: Pk-yritysten suunnittelemat omistajanvaihdokset, %

Onnistuneen omistajanvaihdoksen takana on hyvä valmistelu. Ulkopuolinen neuvonta on yleistä omistajanvaihdoksen toteuttamisessa. Oman alueen julkiset maksuttomat omistajanvaihdospalvelut ovat yleisin vaihtoehto antamaan apua tilanteessa, erityisesti pienimmille yrityksille. Vajaa kolmannes pk-yrityksistä kääntyy omistajanvaihdoksiin liittyvän tuen tarpeessa tilitoimistojen ja konsulttien puoleen. Konsulttien käyttöä suosivat varsinkin vähintään 10 hengen pk-yritykset.

Yrityksen laajentamista tai perustamista harkitsevalle yrityksen tai liiketoiminnan ostaminen on varteenotettava vaihtoehto. Pk-yrityksistä yhdeksän prosenttia on kiinnostunut ostamaan yrityksen tai liiketoiminnan seuraavan kahden vuoden aikana. Ostohalukkaista yrityksistä ulkopuolista rahoitusta tarvitsee 74 prosenttia, mikä on 3 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuotta aiemmin.

Kuva 34: Omistajanvaihdoksia suunnittelevien pk-yritysten avun lähteet, %

6. Yhteenvedo alueellisista tuloksista

Kevään 2024 barometrissa pk-yritysten suhdanneodotukset olivat odotusten mukaisesti laskussa kesän 2023 vain lievästi negatiivisten näkymien jälkeen. Nopeasti kohonnut korkotaso ja inflaation syövä ostovoima heikensivät investointien ja yksityisen kulutuksen näkymiä vuoden 2023 lopulla ja alkuvuonna 2024. Vuoden 2024 aikana pk-yritysten suhdanneodotukset ovat parantuneet merkittävästi negatiivissävytteisen jakson jälkeen.

Maakunnittain suhdanneodotukset vahvistuivat syksyn 2024 barometrissa kahdellatoista alueella ja heikkenivät kahdeksalla alueella. Eniten näkymät paranivat Kainuussa, missä saldoluku on myös alueista korkein arvolla 15. Vastaavasti negatiivisimmat näkymät ovat Etelä-Pohjanmaalla ja Pohjois-Karjalassa saldoluvulla -11. Vaikka yleiset suhdannenäkymät nousivat monilla alueilla positiivisiksi, odotusten saldoluku jäi edelleen nollan alapuolelle puolella alueista.

Henkilöstön määrän kehityksen suhteen alueellisesti parhaat näkymät on Pirkanmaalla ja Etelä-Savossa. Eniten henkilöstönäkymät vahvistuivat puolessa vuodessa Pirkanmaalla, Pohjois-Pohjanmaalla ja Kainuussa, missä saldoluvut nousivat yhdellätoista, seitsemällä ja seitsemällä yksiköllä. Päinvastainen kehitys nähtiin Keski-Pohjanmaalla, missä odotukset henkilöstön määrän muutoksesta heikkenivät yhdellätoista yksiköllä.

Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat parantuneet samaan aikaan, kun yleiset suhdanneodo-

tukset ovat toipuneet. Toisaalta liikevaihto-odotusten korkeaa tasoa selittää ainakin osittain odotukset hintojen noususta. Liikevaihdon odotetaan kasvavan kaikissa Suomen maakunnissa. Positiivisimmat odotukset ovat Pohjois-Savossa ja Vantaalla saldoluvulla 22.

Kannattavuusodotusten kehitys kertoo haastavan tilanteen ja epävarmuuden jatkumisesta, ja näkymissä on merkittävää alueellista vaihtelua. Suurimmalla osalla alueista kannattavuusodotusten saldoluku on negatiivinen. Vaikka liikevaihto on kasvussa, monien alueiden yrityksillä on vaikeuksia hinnoitella kasvavia kustannuksia lopputuotehintoihin. Alhaisimmat kannattavuusodotukset ovat Kanta-Hämeessä ja Pirkanmaalla ja vahvimmat Etelä-Savossa. Suurin positiivien muutos kevääseen verrattuna nähdään Etelä-Savossa, Kainuussa ja Etelä-Pohjanmaalla.

Pk-yritysten investointiaikeet ovat kohenemisestaan huolimatta edelleen muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta koko maassa voimakkaan negatiiviset. Heikoimmat alueelliset investointinäkymät ovat Pohjois-Karjalassa ja Kymenlaaksossa. Sen sijaan Kainuussa on ainoana maakuntana positiiviset investointiodotukset. Useamman vuoden jatkunut investointien negatiivinen vire – ensin koronakriisin ja sittemmin sodan sekä korkotason nousun aiheuttama selvä pudotus investointiaikeissa – on huolestuttavaa pitkän aikavälin kasvun kannalta.

Taulukko 30: Suhdannenäkymät osatekijöittäin seuraavan 12 kuukauden aikana

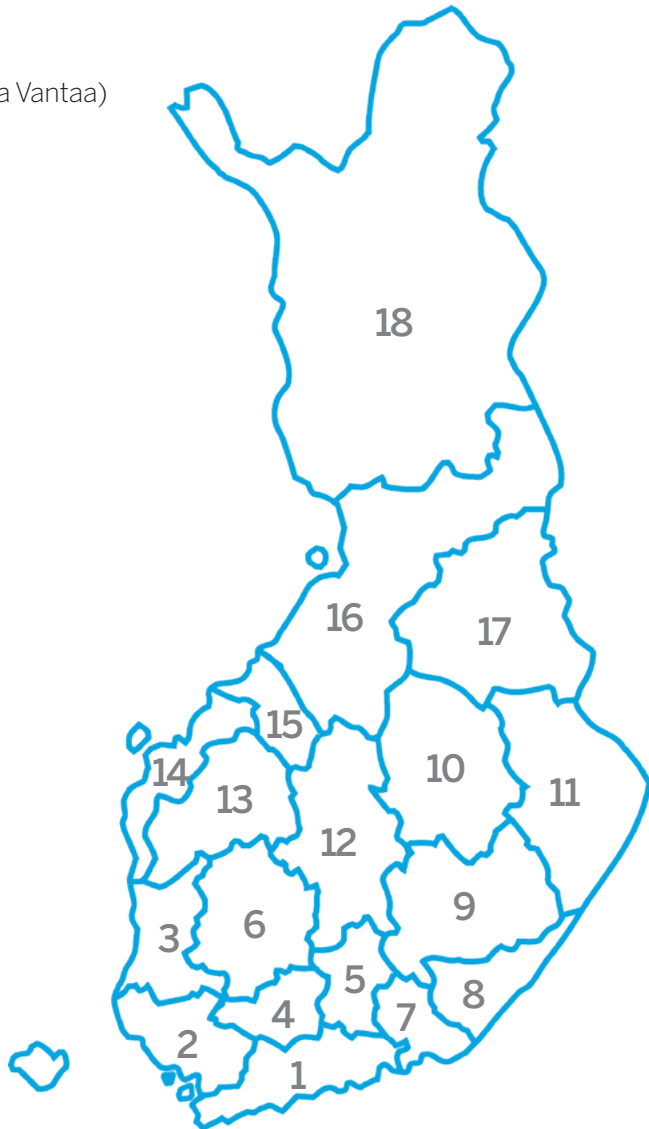
	Yleiset suhdannenäkymät	Liikevaihto	Henkilökunnan määrä	Investointien arvo	Odotukset viennin arvosta	Odotukset tuonnin arvosta	Tuotantokustannukset	Kannattavuus	Vakavaraisuus	Innovaatiot, tuotanto ja tuotteiden kehitys
Espoo ja Kauniainen	6	18	5	-7	38	0	5	4	2	5
Etelä-Karjala	4	13	2	-21	48	-5	8	6	-7	-7
Etelä-Pohjanmaa	-11	2	-4	-20	47	-12	-7	-2	-5	-6
Etelä-Savo	11	15	8	-9	52	11	24	16	2	0
Helsinki	7	16	1	-9	47	1	7	4	6	2
Kainuu	15	13	0	5	58	6	30	8	-3	-2
Kanta-Häme	-7	2	-2	-13	52	-17	-4	1	-4	-5
Keski-Pohjanmaa	-1	6	-2	-21	50	-12	13	-4	1	8
Keski-Suomi	-6	5	-4	-23	48	-11	0	0	7	0
Kymenlaakso	-6	17	-3	-28	52	-1	5	-11	-8	-7
Lappi	5	16	2	-14	51	-3	13	0	11	-1
Päijät-Häme	3	13	3	-11	51	-9	5	2	-2	-1
Pirkanmaa	-8	10	8	-3	53	-17	-1	9	0	-5
Pohjois-Karjala	-11	4	-2	-33	53	0	16	1	6	1
Pohjois-Pohjanmaa	-2	14	6	-15	48	-9	3	-3	0	7
Pohjois-Savo	2	22	5	-2	57	-6	5	3	-2	2
Rannikko-Pohjanmaa	-4	7	-1	-21	51	-5	6	-4	-3	-5
Satakunta	3	15	4	-14	52	-3	7	-7	-5	-3
Uusimaa	3	13	2	-14	46	-11	0	-4	-4	1
Vantaa	11	22	2	-9	54	3	7	5	4	-4
Varsinais-Suomi	-2	10	4	-13	51	-11	-1	1	-1	2
Koko maa	1	13	2	-13	49	-6	5	1	1	0

Pk-yritysbarometrin aluejako

---

1. **Uusimaa, erilliset raportit:**
  - Helsinki
  - Espoo
  - Vantaa
  - **Uusimaa** (pl. Helsinki, Espoo ja Vantaa)
2. **Varsinais-Suomi**
3. **Satakunta**
4. **Kanta-Häme**
5. **Päijät-Häme**
6. **Pirkanmaa**
7. **Kymenlaakso**
8. **Etelä-Karjala**
9. **Etelä-Savo**
10. **Pohjois-Savo**
11. **Pohjois-Karjala**
12. **Keski-Suomi**
13. **Etelä-Pohjanmaa**
14. **Pohjanmaa**
15. **Keski-Pohjanmaa**
16. **Pohjois-Pohjanmaa**
17. **Kainuu**
18. **Lappi**

SUOMEN YRITTÄJÄT

Kyllikinportti 2, 00240 Helsinki
PL 999, 00101 Helsinki
toimisto@yrittajat.fi, puhelin 09 229 221
yrittajat.fi

ESPOON SEUDUN YRITTÄJÄT

Otakaari 5 A/A Grid, PL 13100, 00076 AALTO
www.yrittajat.fi/espoo
toimisto.espoo@yrittajat.fi
puhelin 010 422 1400

ETELÄ-KARJALAN YRITTÄJÄT

Valtakatu 51, 53100 Lappeenranta
www.yrittajat.fi/etelakarjala
ekytoimisto@yrittajat.fi, puh. 050 325 7518

ETELÄ-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Alvar Aallon katu 3, 60100 Seinäjoki
www.yrittajat.fi/etelapohjanmaa
epy@yrittajat.fi, puh. 06 420 5000

ETELÄ-SAVON YRITTÄJÄT

Maaherrankatu 14, 50100 Mikkeli
www.yrittajat.fi/etelasavo
esy@yrittajat.fi, puh. 050 552 9930

HELSINGIN YRITTÄJÄT

Kyllikinportti 2, 00240 Helsinki
www.yrittajat.fi/helsinki
toimisto.helsinki@yrittajat.fi, puh. 050 575 2353

HÄMEEN YRITTÄJÄT

Sibeliuksenkatu 11 A 1, 13100 Hämeenlinna
www.yrittajat.fi/hame
hame@yrittajat.fi, puh. 010 229 0390

KAINUUN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 26, 87100 Kajaani
www.yrittajat.fi/kainuu
kainuu@yrittajat.fi, puh. 044 7287 101

KESKI-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Ristirannankatu 1, 67100 Kokkola
www.yrittajat.fi/keskipohjanmaa
kpy@yrittajat.fi, puh. 06 831 5292

KESKI-SUOMEN YRITTÄJÄT

Kauppakatu 28 B, 40100 Jyväskylä
www.yrittajat.fi/keskisuomi
ksy@yrittajat.fi, puh. 010 425 9200

KYMEN YRITTÄJÄT

Kauppalankatu 13, 45100 Kouvola
www.yrittajat.fi/kymi
toimisto.kymi@yrittajat.fi, puh. 044 012 4190

LAPIN YRITTÄJÄT

Aittatie 3, 96100 Rovaniemi
www.yrittajat.fi/lappi
lappi@yrittajat.fi, puh. 0400 898 200

PIRKANMAAN YRITTÄJÄT

Kehräsaari B, 2. krs, 33200 Tampere
www.yrittajat.fi/pirkanmaa
toimisto@pirkanmaanyrittajat.fi,
puh. 03 251 6500

POHJOIS-KARJALAN YRITTÄJÄT

Länsikatu 15, 80110 Joensuu
www.yrittajat.fi/pohjoiskarjala
merja.blomberg@yrittajat.fi, puh. 050 367 5194

POHJOIS-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Kauppurienkatu 8 A, 90100 Oulu
www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaa
ppy@yrittajat.fi, puh. 010 322 1980

PÄIJÄT-HÄMEEN YRITTÄJÄT

Aleksanterinkatu 16, 15110 Lahti (Crazy Town)
www.yrittajat.fi/paijathame
toimisto@phyrittajat.fi, puh. 050 566 0343

RANNIKKO-POHJANMAAN YRITTÄJÄT

Raastuvankatu 12-14 D, 65100 Vaasa
www.yrittajat.fi/rannikkopohjanmaa, toimisto.
rannikko-pohjanmaa@yrittajat.fi,
puh. 050 463 2370

SATAKUNNAN YRITTÄJÄT

Isolinnankatu 24, 28100 Pori
www.yrittajat.fi/satakunta
satakunta@yrittajat.fi, puh. 050 312 9301

SAVON YRITTÄJÄT

Microkatu 1 rakennus N, PL 1199, 70201 Kuopio
www.yrittajat.fi/savo
savo@yrittajat.fi, puh. 044 368 0505

UUDENMAAN YRITTÄJÄT

Rantakatu 1, 2. krs, 04400 Järvenpää
www.yrittajat.fi/uusimaa
uusimaa@yrittajat.fi, puh. 010 231 3050

VANTAAN SEUDUN YRITTÄJÄT

Elannontie 3, 01510 Vantaa
www.yrittajat.fi/vantaa
toimisto.vantaa@yrittajat.fi,
puh. 010 322 1722

VARSINAIS-SUOMEN YRITTÄJÄT

Brahenkatu 20, 20100 Turku
www.yrittajat.fi/varsinaissuomi
vsi@yrittajat.fi, puh. 02 275 7100

FINNVERA OYJ

Vaihde: 029 460 11
Puhelinpalvelu: 029 460 2580
Sähköposti: etunimi.sukunimi@finnvera.fi
www.finnvera.fi

PÄÄKONTTORIT

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

TOIMIPISTEET

HELSINKI

Porkkalankatu 1, PL 1010, 00101 Helsinki

JOENSUU

Länsikatu 15, rak. 3 B, 80110 Joensuu

JYVÄSKYLÄ

Piippukatu 11, 40100 Jyväskylä

KAJAANI

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani

KUOPIO

Kallanranta 11, PL 1127, 70111 Kuopio

LAHTI

Askonkatu 2, 7. krs, 15140 Lahti

LAPPEENRANTA

Brahenkatu 4, 53100 Lappeenranta

MIKKELI

Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli

OULU

Sepänkatu 20, 90100 Oulu

PORI

Itäpuisto 7 A, 5. krs, 28100 Pori

ROVANIEMI

Rovakatu 28, 96200 Rovaniemi

SEINÄJOKI

Ruukintie 2, 60100 Seinäjoki

TAMPERE

Kalevantie 2,
(Technopolis / Yliopistonrinne C-talo 5. krs)
33100 Tampere

TURKU

Humalistonkatu 1, 20100 Turku

VAASA

Virastotalo, Wolffintie 35, 65200 Vaasa

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Aleksanterinkatu 4–10, 00170
puhelin 0295 16001
www.tem.fi

ETELÄ-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Seinäjoen päätoimipaikka
Alvar Aallon katu 8, 60100 Seinäjoki
Vaasan toimipaikka
Wolffintie 35, 6. krs, 65100 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitkänsillankatu 15, 67100 Kokkola
puhelin 0295 027 500
ely-keskus.fi/etela-pohjanmaa

ETELÄ-SAVON ELY-KESKUS

Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
puhelin 0295 024 000
ely-keskus.fi/etela-savo

HÄMEEN ELY-KESKUS

puhelin 0295 025 000
Lahden päätoimipaikka
Kirkkokatu 12, 15140 Lahti
Hämeenlinnan toimipaikka
Koulukatu 25, 13100 Hämeenlinna
ely-keskus.fi/hame

KAAKKOIS-SUOMEN ELY-KESKUS

puhelin 0295 029 000
Kouvolan toimipaikka
Salpausselänkatu 22, 45100 Kouvola
Lappeenrannan toimipaikka
Villimiehenkatu 2 B, 53100 Lappeenranta
ely-keskus.fi/kaakkois-suomi

KAINUUN ELY-KESKUS

Kalliokatu 4, 87100 Kajaani
puhelin 0295 023 500
ely-keskus.fi/kainuu

KESKI-SUOMEN ELY-KESKUS

Cygnäuksenkatu 1, 40100 Jyväskylä
puhelin 0295 024 500
ely-keskus.fi/keski-suomi

LAPIN ELY-KESKUS

puhelin 0295 037 000
Rovaniemen toimipaikka
Hallituskatu 3 B, 96100 Rovaniemi
Kemin toimipaikka
Valtakatu 28, 94100 Kemi
ely-keskus.fi/lappi

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

PIRKANMAAN ELY-KESKUS

Yliopistonkatu 38 (Attila), 33101 Tampere
puhelin 0295 036 000
www.ely-keskus.fi/pirkanmaa

POHJANMAAN ELY-KESKUS

puhelin 0295 028 500
Vaasan toimipaikka
Wolffintie 35 B, 5. krs, 65200 Vaasa
Kokkolan toimipaikka
Pitkänsillankatu 15, 67100 Kokkola
ely-keskus.fi/pohjanmaa

POHJOIS-KARJALAN ELY-KESKUS

Kauppakatu 40 B, 80100 Joensuu
postios. PL 69, 80101 Joensuu
puhelin 0295 026 000
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala

POHJOIS-POHJANMAAN ELY-KESKUS

Veteraaninkatu 1, 90100 Oulu
puhelin 0295 038 000
ely-keskus.fi/pohjois-pohjanmaa

POHJOIS-SAVON ELY-KESKUS

puhelin 0295 026 500
Kuopion toimipaikka
Kallanranta 11, 70100 Kuopio
Joensuun toimipaikka
Torikatu 36 A, 80100 Joensuu
Mikkelin toimipaikka
Jääkärintie 14, 50100 Mikkeli
www.ely-keskus.fi/pohjois-savo

SATAKUNNAN ELY-KESKUS

Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 000
ely-keskus.fi/satakunta

UUDENMAAN ELY-KESKUS

Opastinsilta 12 B, 00520 Helsinki
puhelin 0295 021 000
ely-keskus.fi/uusimaa

VARSINAIS-SUOMEN ELY-KESKUS

Turun toimipaikka
Itsenäisyydenaukio 2, 20800 Turku
Porin toimipaikka
Yrjönkatu 20, 28100 Pori
puhelin 0295 022 500
www.ely-keskus.fi/varsinais-suomi

Suomen Yrittäjät
Kyllikinportti 2,
00240 Helsinki
PL 999, 00101 HELSINKI

puhelin 09 229 221

yrittajat.fi

Finnvera Oyj
Porkkalankatu 1,
PL 1010, 00101 Helsinki
Kallanranta 11,
PL 1127, 70111 Kuopio

Valtakunnallinen vaihde:
020 460 11
finnvera.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö
Aleksanterinkatu 4,
00170 Helsinki
PL 32, 00023 Valtioneuvosto

puhelin 010 606 000

tem.fi